ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

(36-րդ ՏԱՐԻ)

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամսվայ համար	„	„			10 ր.
11	„	„	„	„	„
10	„	„	„	„	9 ր.
9	„	„	„	„	8 ր.
8	„	„	„	„	7 ր.
7	„	„	„	„	6 ր.
6	„	„	„	„	„
Մնացած ամիսները ամսական ՄԷԿ րուբլի					
Ամերիկա տարեկան		„			6 դոլլար
Եւրոպա	„	„	„		30 ֆրանկ
Պարսկաստան		„	„		10 րուբլի

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն

Շաբաթ, փետրվարի 9-ին
Վրաց դրամատիկական ընկերութեան խումբը պ. պ. անդամների, կանդիդատների, նրանց ընտանիքների և հիւրերի համար
կը ներկայացնէ
„ԽԱՌՆԱՓՆԹՈՐՈՒԹԻՒՆ"
կոմ. 3 գործող.
Սկիզբն է 8½ ժամին երեկոյեան

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ

Կիրակի, փետրվարի 17-ին
ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
նախաձեռնութեամբ տեղի կունենայ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

1. Կովկասեան բոլոր ազգերի բնորոշ պարերը կը պարեն պարերի ծագման տեղերից յատկապէս հրաւիրված անձեր՝ ազգային հանդերձներով.
2. Ծաղկամարտ.
3. Cotillon monstre, պարգևներով.
4. Bataille de serpentine.
5. Տիպական եւ խնճոյքի հանդերձների մրցանակաբաշխութիւն. (երեք Թանգագին մրցանակ).
6. Պատմական հանդիսաւոր գնացք.
7. Պարեր.
8. Էկրանի վրա ցոյց կը տրվեն հայկական ճարտարապետութեան ամենալաւ յիշատակարանները Անիում:

Դ ա հ լ ի ճ ը ներկայացնելու է Անին, գեղազարդված նկարիչ պ. Ֆէթվաճեանի նախաձեռնութեամբ:

Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 9-ին
Տոմսակների գինն է 2 ր. 20 կ.: Ուսանողներին՝ 1 ր. 10 կ.:
Տոմսակները կարելի է ստանալ պ. Ե. Ծատուրեանի խանութում և տ. Մասխուլի կօնդիտերսկում, իսկ պարահանդէսի օրը՝ Արտիստական ընկերութեան կասսայում:
Ընկ. նախագահ՝
Ալէքսանդր Մելիք-Ազարեանց
(հ. շ. կ.) առ. 5—1

Կիրակի, փետրվարի 11-ին, Յովսանեան դպրոցի շէնքում նշանակված է «Թիֆլիսի նահանգի հայերի մէջ օգտակար գիտելիքներ տարածող ընկերութեան» երկրորդ

Ընդհանուր Ժողովը

Ժողովը կը զբաղվի վարչական ժամկէտների ընտրութեամբ: Ընկերութիւնը տ. Մուշայիձէից ստացել է երկու գրադարան: Ժողովի սկիզբն է առաւօտեան ժամը 12-ին:
(առ.) 2—1

ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Այն, ինչ որ գուշակում էինք, սկսում է արդէն իրականութեան տխուր արտայայտութիւնը դառնալ:

Աղէտը, որ խլել էր տարվայ բերքը գիւղացուց, մտնում է իր արտայայտութեան սուր շրջանի մէջ: Եւ շատ տեղերից հասնում են մեր ականջին կարիքի ծանրութեան տակ տանջվողների հառաչանքները:

Ղազախի, Գանձակի, Շուշու, Զանգեզուրի, Նոր-Բայազէտի, Բորչալուի, Ախալքալաքի, Ալէքսանդրօպոլի, Կաղզուանի, Կարսի և ուրիշ շրջանների մի շարք գիւղերում արդէն վերջացել են և վերջանալու վրա են պատրաստած պաշարները: Կարօտեալների յոյսերը պետական նպաստի վրա են, որին նրանք անհամբեր սպասում են:

Ով կարող է էլի մի բան ծախել իր տան անասուններից և գոյքից, ծախում է հաց ձեռք բերելու համար, իսկ շատերը այլ ևս բան չունեն վաճառանոց հանելու և յաճախ ծախել են նաև այն, ինչ որ անհրաժեշտ է տան տնտեսութեան համար:

Կարօտեալները մի կերպ քարշ են տալիս իրանց կեանքը առաջիկայ օգնութեան յոյսով:

— Մենք լռել ենք, — ասում են նրանք, — որովհետև յոյս ունենք, որ պետական գանձարանը կը գայ մեզ օգնութեան. մենք տանում ենք տանջալի զրկանքներ, հաւատալով՝ որ վաղը միւս օր կը հասնէ մեզ նպաստը և հնարաւորութիւն կը տայ սովից ազատ մնալու:

Ահա ինչ է ասում մեր իրականութիւնը աղէտին ենթարկված շրջաններում: Իսկ միւս կողմից մօտեցել է հողի մշակութեան գարնանային շրջանը: Տափարակում արդէն պատրաստվում են գութանները գործի գցել, այնուհետև կը հասնի սերմելու հերթը թէ այդ տեղերում և թէ աւելի բարձրադիր գօտիներում:

Հնարաւորութիւն պէտք է տրվի՝ որ Թշուառացած գիւղացին կարողանայ կարելիին չափ աւելի մեծ տարածութիւն հերկել, մշակել և սերմանել, որպէսզի գոնէ յետագայ տարիներում նա ապահովված լինի իր ապրուստի գլխաւոր առարկաների կողմից:

Թէ որքան նպաստ կը յատկացնէ Պետական Դուման Անդրկովկասի ազգաբնակութեանը՝ այդ դեռ յայտնի չէ: Յամենայն դէպս այդ նպաստը կը տրվի, Թէկուզ առաջվայ սահմանված չափից աւելի նուազ:

Եւ մեր գաւառական գործողները պէտք է աշխատեն այժմեանից պատրաստել կարօտեալների ճշտագոյն ցուցակը, որպէսզի նպաստներ նշանակվելուց յետոյ կանգ չառնէ նրանց բաժանել, բաշխելու գործը:

Աւելորդ չենք համարում մեր կողմից ընդգծելու, որ տեղական կարիքի և կարօտեալների մասին տեղեկութիւններ ժողոված ժամանակ պէտք է աշխատել հնարին չափ ստոյգ ցուցումներ ունենալ և Թոյլ չը տալ կեղծիքներ և չափազանցութիւններ, որովհետև մի քանի սխալների շնորհիւ վնասվում է յաճախ ամբողջ օգնութեան գործը և անվստահութեան զգացմունք է արմատանում վարչական շրջաններում նաև դէպի իսկական կարօտեալները:

Անհրաժեշտ է, որ կարիքի նկարագիրը կազմված լինի անաչառ կերպով և կարիքի սուր արտայայտութեան դէպքերի հաղորդագրութիւններն իսկապէս ստուգված լինեն և վաւերացված:

Իսկապէս կարիքն այնքան մեծ է, իրականութեան պատկերն այնքան մռայլ է, որ նա առանց գոյների աւելորդ խտացումների էլ համոզիչ է բոլորի համար:

Դրական փաստեր, ստոյգ տեղեկութիւններ և ոչ մի չափազանցութիւն— ահա ինչ պէտք է ներկայացնեն և պարունակեն տեղական նկարագիրները և ցուցակները:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ո ւ ր մ ի ա. — Թիւրքաց սահմանագըլխային մասնաժողովի անդամներ՝ Դէնիէլ-փաշա և Ալի-փաշա գեներալները դրականապէս հերքում են ռուսաց լրագիրներում լոյս տեսած այն լուրերը, Թէ Ռուսաստանին մերձ ընկած շրջաններում Թիւրքիան ծառայութեան է կոչել պահեստի զինուորներին և պատերազմական այլ պատրաստութիւններ է տեսնում Ռուսաստանի դէմ:

—

Իտալացիները Թիւրքիայում

„Figaro" լրագիրը ընդգծում է Իտալիայի մի նոր դեմոնստրատիվ քայլը Արևելքի քաղաքականութեան մէջ:

Այդ լրագրի Կ. Պօլսի Թղթակիցը հաղորդում է, որ իտալական առևտրական արևելեան բանկը, որը միայն նորերս է հիմնված Կ. Պօլսում, համաձայնվել է տալ Թիւրքաց կառավարութեանը 600,000 Թիւրքական ոսկի: Ընդամենը 3 միլիոն ոսկի դրամագլուխ ունեցող մի ֆինանսական հիմնարկութեան համար այդպիսի օպերացիա բաւական զգալի է, և եթէ բանկը որոշել է այդ քայլն անել, դրա շարժառիթը բացառապէս քաղաքական հաշիւներ են եղել: Որպէսզի ընթերցողի համար պարզ լինի այդ հաշիւները, պէտք է ի նկատի ունենալ, որ ֆրանսիացիները և գերմանացիները ներկայ դէպքում օգնութեան ձեռք չը կարկառեցին Թիւրքաց կառավարութեանը: Օսմանեան բանկը Կ. Պօլսում, որը Ֆրանսիայի գլխաւոր ֆինանսական շահերի ներկայացուցիչն է այնտեղ, կտրական կերպով մերժեց այդ աւանսը, որովհետև առանց այն էլ մեծ է Թիւրքաց կառավարութեան պարտքը այդ բանկին (55 միլիոն):

Իտալիան օգուտ քաղեց այդ դէպքից իր կողմը գրաւելու սուլթանի և Բ. Դրան համակրութիւնը: Նրա համար դա մեծ նշանակութիւն ունի՝ ի նկատի ունենալով հէրակլեան հանքերի իր դիտաւորութիւնը: Համաձայնվելով մի այդպիսի խոշոր աւանս տալ Թիւրքաց կառավարութեանը, իտալական արևելեան բանկը գործում էր Կ. Պօլսի իտալական դեսպանի ներշնչմամբ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Մեզ շարունակ դիմումներ էին լինում, Թէ արդէն ժամանակն է զբաղվելու կաթողիկոսական ընտրութեան հարցով:

Այժմ, գոհացում տալու համար այդ պահանջին և համարելով կաթողիկոսական ընտրութեան հարցը մեր հայկական իրականութեան մէջ մի հարց, որ դեռ կունենայ կարևորութիւն, քանի որ, ինչպէս յաճախ կրկնել ենք, ամենայն հայոց կաթողիկոսը հանդիսանում է մի ազգային և ժողովրդական-եկեղեցական հաստատութեան պետ, հաստատութեան, որի հետ կապված են ժողովրդական և ազգային մի քանի հարցեր, «Մշակը» այսօրվանից բանում է իր էջերը կաթողիկոսական ընտրութեան հարցի քննութեան և լուսաբանութեան առաջ:

Եւ բանալով մեր էջերը, մենք, գուցէ մի աւելորդ անգամ, պէտք է կրկնենք մի պրինցիպ, որով ղեկավարվել է «Մշակը» իր գոյութեան օրից հայոց եկեղեցու վերաբերմամբ և որով նա պէտք է դեռ ղեկավարվէ: Մեր հակառակորդները, կամենալով ցոյց տալ, Թէ «Մշակի» ներկայ ընթացքը չէ համապատասխանում հանգուցեալ Գր. Արծրունու ուղղութեան, որ իբր Թէ նա քարոզում էր եկեղեցու ջնջումը, մեղադրում են մեզ, նրա գործը շարունակողներիս, պահպանողականութեան և նրա քարոզած գաղափարների խախտման մէջ: Այդպիսի մեր հակառակորդներին մենք յաճախ ապացուցել ենք իրանց դիտաւորեալ անճշմարտասիրութիւնը և ցոյց տուել, որ Գր. Արծրունին երբեք չէ քարոզել հայոց եկեղեցու ջնջումը, վերացումը, այլ միայն նրա բարեկարգութիւնը: Նա անխնայ կռիւ է մղել հոգևորականութեան տգիտութեան, եկեղեցական վարչութեան մէջ արմատացած և բուն դրած զեղծումների, սիմօնականութեան և ծրիակերութեան դէմ. նա ձգտել է դնել հայոց եկեղեցին լիակատար դեմօկրատական հիմունքների վրա Թէ այն պատճառով, որ քրիստոնէական եկեղեցին առհասարակ դեմօկրատական պէտք է լինի, և Թէ այն պատճառով, որ հայոց եկեղեցին հէնց սկզբից հիմնված է եղել ժողովրդականութեան գաղափարների վրա:

Այսօր, կամենալով մի նոր ապացոյց տալ, Թէ հայոց եկեղեցու վերաբերեալ հարցում ինչ դիրք էր բռնել Գր. Արծրունին իր ուղղութեամբ, որի նպատակն էր բարեկարգել եկեղեցին, և Թէ ինչու նա դեռ մեծ նշանակութիւն էր տալիս եկեղեցուն և պարտաւոր համարում զբաղվել կաթողիկոսական հարցով, մենք տպագրում ենք Գր. Արծրունու մի նամակը, որ վերջերս գտնվեց հանգուցեալ Արիստակէս արքեպիսկոպոս Սեդրակեանի Թղթերի մէջ:

Ահա այդ նամակը, գրված 1890 Թ. յունվարի 20-ին, ուղղված իրան՝ Սեդրակեանին.

Սրբազան Տէր.

Ձեր երկու նամակները ստացայ, նմանապէս Ձեր գեղեցիկ ընծայ՝ օրացոյցը:

Դուք, Սրբազան, չափից դուրս մեծ պատիւ էք անում ինձ, տալով ինձ այն նշանակութիւնը, որ իմ Թոյլ ոյժերովս ես կարողանայի պաշտպանել Ձեր նախաձեռնութիւնները: Ձեր գործունէութիւնը կարօտ չէր իմ գրչի աջակցութեան: Ես միայն մի բան կարող եմ ասել.

Ձերդ Սրբազնութեանը յայտնի է, որ ես 17 տարվայ ընթացքում միշտ պաշտպանել եմ այն միտքը, որ մեր եկեղեցին պէտք է վերանորոգվի և կարօտ է վերանորոգութեան: Եւ եթէ ես միշտ հաւատարիմ եմ մնացել այդ իմ գաղափարին, ես այդ արել եմ՝ սիրելով եկեղեցին և ոչ Թէ Թշնամական ոգուց դրդված լինելով այդ հաստատութեան դէմ, ինչպէս ուզեցին խաւարամիտները բացատրել իմ ընթացքը: Ով որ ճանաչում է մարդկային պատմութիւնը, գիտէ, որ գիտակցաբար իրանց հայրենիքը և իրանց ազգային հաստատութիւնները սիրող ազգերը (որոնց Թւում ամենափայլուն օրինակն են անգլիացիք), նրանք երբեք չեն խուսափել նոյն իրանց դարևոր հաստատութիւնների անընդհատ վերանորոգման գործից: Միայն վերանորոգելով և միշտ վերանորոգելով ազգային դարևոր հաստատութիւնները, կարելի է պահպանել նրանց և Թոյլ չը տալ որ նրանք հետզհետէ քայքայվեն: Այդ է պատճառը, որ ինձ համարում էին անհաշտ Թշնամի մի հաստատութեան, որի օգտի համար ես միշտ քարոզել եմ շարժում և ոչ Թէ անշարժութիւն: Այո, ես անհաշտ եմ անշարժութեան և մեռելութեան հետ, — բայց ես անմիջապէս կը հաշտվէի նոյն հաստատութեան հետ, եթէ նա ամբողջապէս կամ մեծ մասամբ բաղկացած լինէր Ձեզ պէս անձնաւորութիւններից: Այն ժամանակ կը տեսնէին Թէ «Մշակը» ինչ էր քարոզում և ինչ էր ուզում:

Ցանկանալով Ձեզ, Սրբազան Հայր, երկար կեանք և աջողութիւն Ձեր գործերում, կրկնում եմ՝ հոգևորական ինչ ասպարիզի վրա էլ գործէիք ապագայում, ճանաչելով Ձեր ուղղութիւնը, ես միշտ Ձեր անձնաւորութեան հետ կը միացնեմ հետևեալ նշանաբանը. «Համերաշխութիւն հոգևորական դասակարգի և ժողովրդի մէջ, յարգանք ժողովրդի կողմից դէպի հոգևորականները, յարգանք հոգևորականների կողմից դէպի ժողովրդի իրաւունքները»:

Ընդունեցէք, Սրբազան, իմ անկեղծ յարգանքի, սրտիս խորքից բղխած զգացմունքները:

Գրիգոր Արծրունի

ՀԱՅԿԱԿ

Մի օր իր աշխոյժի եռման պահին, իրան պատսպարող մի զուարթ շրջանի մէջ, Հայկակ ձեռքը տարաւ բաժակին:

Այն օրերն հայն իր գործերից ամենամեծն էր կատարած համարում. — երախտագէտ գնահատութեամբ մի ընտրութիւն, որից նա իր շողշողուն ոսկեզարդ վերադարձն էր ակնկալում:

Վերանորոգութիւն, վերակենդանութիւն, վերածաղկումն, մի դժայլելի բացանկար, որի, կարծում էինք, արշալոյսի գեփիւռն էր բերում մեզ մեր կատարած ընտրութիւնը:

Գեղածեծաղ յոյսերի Նշոյլները իրրև անհամար ճրագներ էին վառված մեր սրտերում ու մեր շուրջը:

Անջօյքի սեղանի վրա մեր պատական հիւրն Հայկակ ձեռքը մեկնեց բաժակին:

Թաթաղուն գեղուն զգացմունքներով բաժակաճառ արտասանած՝ նա տարաւ օշարակը շրթունքներին:

Եւ Հայկակ մնաց շառագնած կանգնած:

Պատիրք էր բաժակն, իրականութեան գոյնը միայն: Խաբուսիկ, խաբուսիկ:

Հայկակ սիրեցեալ, այսօր եթերացած ոգի, զուարթ կատակասէրը տխրադուշակ մի մարգարէ պիտի համարուի:

Դու, սրամիտ գործօն, Այրարատեան մայր տաճարի բանալիի ծակից սրբավայրում դոփակ կատարված համազգային խորհրդի գաղտնիքը՝ մի Թղթեակի միջով րօպէ առաջ կորզած՝ զուր էիր կայտառուն սրտով ու Թեթև ոտով դէպի հեռագրատուն և դէպի Բիւզանդիօն սլացնում:

Մենք խաբված էինք. իսկ դու կրկնակի խաբված:

Մարդասպանի մահագործող ձեռքը յայտնվեց հաստատելու պատիրքն այն բաժակի, որում դու յուսարծարծ զգացմունքներով կենարծարծ օշարակի կաթիլներն էիր նըկատում:

Նզովք այդ մահագործող մոլորութեանը, և նզովք այն բոլոր չարաշունչ ու դրուժան հողմերին, որոնք փչում են՝ յոյսերի ճրագները յուսացողների սրտերում մարելու:

Նոր Նահատակ Իօլլօս, ողջոյն անմահ յիշատակիդ:

Ա. Մ. Եզեկեան

ԱՐՓԻԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հին-Նախիջևան, 6 փետրվարի

Խորին կսկիծով կարդացի մեր նշանաւոր հրապարակախօս՝ Արփիար Արփիարեանի ողբերգական մահվան ցաւալի լուրը: Բառեր չեմ գտնում իմ խորին նողկանքը յայտնելու այն դաւաճաններին ու սրիկաներին, որոնք տակն ու վրա են անում մեր կեանքը և վերջ տալիս այնպիսի հայրենասէր ու զօրեղ գրչի տէր հրապարակախօսների կեանքին, որպիսին էր հանգուցեալ Արփիար Արփիարեանը, որի նմանները սակաւ են և քիչ են ծնվում մեր Թշուառ կեանքի մէջ:

Արշակ Եղիգարեան

—

Թիֆլիս, 8 փետրվարի

Անկեղծ և անասելի վշտով կարդացի Հայկակի անսպասելի, անմիտ սպանման լուրը:

ՈւԹսունական Թւականներից սկսած ամեն անգամ «Մշակի» նոր համարը բացելիս, ես մեծ հետաքրքրութեամբ էի փընտռում այդ անունը:

Նրա աշխուժով և հաւատով գրած, սրամտութեամբ և պերճախօսութեամբ համեմած, իսկական և հմուտ ժուռնալիստի գրչին յատուկ, Թարմութեամբ լի բազմակողմանի ու բազմաբովանդակ, խնդալի յօդուածների մէջ կարծես ես փնտռում էի մի յուսատու աստղ, որ պէտք է երևիցէ ծագէր դժբաղդ Թիւրքահայ ժողովրդի համար:

Ալէքսանդր Աբէլեան

ՀԱՑԻ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

V

Նոր-Բայազէտ, 3 փետրվարի

Օրվայ հարցը մեզանում հացի մատակարարութեան խնդիրն է: Շատերին յայտնի է, որ գաւառիս չքաւոր ազգաբնակութեան Թէ ուտելու հացի և Թէ սերմացուի մատակարարութեան գործը յանձն է առել տեղական դրամատէր պ. Հ. Խաչատրեան իր մի քանի ընկերների հետ: Ուտելու պաշարը արդէն համարեա բոլորը յանձնվել է ալիւրով, իսկ սերմացուն դեռ յանձնվելու է մօտ ժամանակներում: Սակայն մեր ժողովրդի մի որոշ դասակարգ չէր համաձայնում ցորեն ստանալ, զանազան պատճառաբանութիւններ անելով, բայց այժմ, ինչպէս երևում է, ստանալու են, քանի որ այժմ, երբ արդէն սկսել են ցուցակագրել Թէ ումը տալ, ումը չը տալ, ամբողջ հասարակութիւնը, քիչ բացառութեամբ, ոտքի է կանգնել և պահանջում է, որ իրանց էլ նպաստեն, քանի որ իրանց արտերն էլ կարկտահար են եղել: Այնուամենայնիւ, յանձնաժողովը, ի նկատի առնելով նպաստի քանակութիւնը, աւելի բարւոք է համարել ցուցակից հանել այն ընտանիքներին, որոնք կարող են իրանց միջոցներով հոլա գնալ, այն է՝ սերմացու ճարել և ցանել իրանց արտերը, չը նայած որ դրանց ցանքերն էլ փչացվել են կարկտից:

Զարմանալի է մեր ժողովրդի վարմունքը. երբ մի քանի հոգի առարկում էին՝ թէ սերմացուն թանգ են գնահատել (պուդը 2 ր. 3 և կէս կոպ., որից գուցէ երկաթուղու սակագինը մի բան էլ գիջում անի), չենք ուզում, թող փողով նպաստեն,—բոլորը անխտիր այդ էին պահանջում. իսկ այժմ, երբ մի որոշ դասակարգ, ի հարկէ մեծամասնութիւնը, համաձայն է ստանալ ցորենը նոյն իսկ այդ նշանակված գնով,—բոլորն էլ գլուխ են պատռում, որքան հնար է ստանալ սերմացուն և ցանել արտերը... Հէնց այդ հիման վրա կարելի է ասել, որ մեր ժողովուրդը ոչխարային բնաւորութիւն ունի. երբ մի քանիսը գնան ջուրը թափվեն, բոլորը կը հետևեն նրանց օրինակին...

Սակայն այսպէս թէ այնպէս, հացի բաժանման խնդրում մի փոքր աչառութեամբ են վերաբերվել մեր նորընտիր մասնաժողովի անդամները, որոնք ընտրվել են չքաւորների ցուցակը կազմելու՝ իւրաքանչիւր թաղաբաժնից 2—3 հոգի։ Նրանցից ամեն ոք իր բարեկամ ու ծանօթին է մտցրել ցուցակում, մինչդեռ կան և շատերը, նոյն իսկ կարիքաւոր, որոնք դուրս են մնացել ցուցակից, հետևապէս զրկվելու են նպաստ ստանալու «բաղդից»։ Բայց և այնպէս կան նաև մարդիկ, որոնք չեն էլ ցանկանում ստանալ, քանի որ դա մի ահագին բեռ է իրանց վզին դրված, որովհետև մի կողմից գինը թանգ են համարում, միւս կողմից կասկածում են բուսնելու մասին, երրորդ կողմից էլ այդ առնելիքը պէտք է երեք տարում լրացնեն և այլն։

Մոռացայ վերև գրեմ, որ ուտելու պաշարը շնչին ընկաւ 28 ֆունտ ալիւր, իսկ ցորենը առայժմ յայտնի չէ։ Թէ ինչքան կը տրվի և ո՞ր տեսակի սերմացու—կը հաղորդեմ իր ժամանակին։

Գ. Սինանեանց

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Թաւրիզ, 31 յունվարի

Այս ամսում մի ներկայացում միայն ունեցանք։ «Ղալա» թաղի ուսուցչական խումբը մի քանի սիրողների մասնակցութեամբ նոյն թաղի «Արամեան» դպրոցի օգտին ներկայացրեց Տիմկովսկու «Ուժեղներ և թոյլեր» չորս արարուածով պիէսան։ Ներկայ սէզօնի ներկայացումների շարքում ամենաաջողը կարելի էր համարել, թէպէտ աւելին կարելի էր պահանջել, որովհետև երկու ամսից աւելի տեւեց պատրաստութիւնը։ Խաղացողների մէջ աչքի էր ընկնում տ. Ջ. Ջիլինդիրեանը։ Միւս դերակատարները պահպանեցին անսամբլը։ Տոմսակների արժէքները սովորականի նման թանգ էին նշանակված։ Տարիներ առաջ երբ քաղաքացիներիս տնտեսական կացութիւնը աւելի բարեկեցիկ էր, այնքան զգալի չէր լինում տոմսակների արժէքները և առհասարակ ներկայացումները լաւ մուտք էին ունենում։ Բայց վերջին տարիները մենք տեսնում ենք, որ տոմսակները դժուարութեամբ են ծախվում և հասարակութիւնը տրտնջալով է թատրոն յաճախում։ Պարզ էր, որ եթէ թատրոնը միայն թատրոնին ծառայէր, այն ժամանակ թատրոնական գործը կարելի էր աւելի բարեկեցիկ վիճակի մէջ դնել, որով կը կարողանար թէ իր կոչմանը ծառայել և թէ աւելի մեծ թւով հանդիսականներ ունենալ։

Մեր դպրոցական և այլ հաստատութիւնների բիւջէն կազմելիս թատրոնն էլ է նկատի առնվում, որպէս հաստատուն եկամուտի աղբիւր։ Ամենագլխաւոր պատճառն էլ հէնց այդ է, որ թատրոնը չէ կարողանում այլ ևս իր իսկական կոչմանը ծառայել, որովհետև նիւթականի դիմաց պիտի տեղի տան բարոյականը, կրթականը և գեղարուեստականը։ Մեզանում ներկայացման արժէքը և աջողութիւնը չափվում է նիւթականի, եկամտի քանակով։ Կարճ խօսքով՝ թատրոնը չէ ծառայել իր նպատակին, իր կոչմանը, այլ աւելի եղել է եկամտի միջոց այս ու այն հաստատութեան կամ ընկերութիւնների։ Ժամանակը փոխվելով, պահանջներն էլ տարբեր բնաւորութիւն են ստանում։

Անցնում են հետզհետէ այն ժամանակները, երբ թատրոն յաճախողները գալիս էին թատրոն, հէնց այնպէս, երբեմն «խաթրիչիւն», երբեմն էլ շնորհ արած լինելու համար, երբեմն էլ հէնց թատրոն եկած լինելու համար։ Պարզ էր, որ այդպիսի յաճախորդներ ունեցող թատրոնը ոչ ինքը իր իսկական արժէքով կը գնահատվէր և ոչ էլ թատրոնին ծառայողները ընդմիշտ կապված կը լինէին թատրոնական գործի հետ։ Եւ հէնց այդ վերաբերմունքի շնորհիւ է, որ մեզանում թատերասէրները իրանց պատանեկական եռանդալից տարիները անցնելուց յետոյ անմիջապէս հրապարակից փախչում են, կարծես հիասթափված։ Տեղացի իգական սեռից չունենք հրապարակի վրա մէկը, որը մի քանի տարի ծառայած լինի բեմին։ Եթէ Կովկասից եկած վարժուհիներ չունենայինք, կամ պիտի ներկայացումներ տեղի չունենային բոլորովին կամ թէ, ըստ հնոյն, տղաները օրիորդի դերեր պիտի կատարէին։ Մեր օրիորդները միշտ խոյս են տուել բեմից և առհասարակ հասարական շրջաններից. հնումը գուցէ հնարաւոր լինէր այդպիսի վարմունքը արդարացնել. բայց ներկայումս այդ սխալ ուղղութեան հետևելը ձեռնտու չէ, նոյնիսկ օրիորդների հէնց իրանց համար... Անցան այն ժամանակները, երբ օրիորդները պիտի չխօսքան լինէին, սեփական կարծիքներ չունենային, թատրոն, եկեղեցի անգամ քիչ յաճախէին։ Ժամանակին գուցէ այդպիսիների թելադրութիւնն էր աւելի առաջ մղվում... Բայց ներկան ուրիշ բան է պահանջում. շփում հասարակութեան հետ, պատառումն կեղծ համեստութեան քօղի, իրաւահաւասարութիւն, զանազանել «իսկական բարոյականը» «իսկական անբարոյականից»։

Ով ծանօթ է Պարսկաստանին, նա գիտէ, որ նրա քաղաքների ընդհանուր կեանքը սկսվում է արևի ծագման հետ և վերջինիս մայր մտնելուն պէս դադար է առնում ամեն ինչ։

Չը կան ժամանցի յարմար շրջաններ, ուր կարելի լինի թէ ուրախ և թէ օգտաւէտ ժամանակ անցկացնել։ Միակ հաստատութիւնը թատրոնն է, որի շնորհիւ ամիսը կամ երկու ամիսը մի անգամ հասարակութեան մի որոշ մասը կարողանում է իրար հանդիպել, մի քանի ժամ հոգեկան և ֆիզիկական բաւականութիւն ստանալ։ Եթէ թատրոնը համարվում է հասակաւորների դպրոց, կրթական հաստատութիւն, մենք այսուհետ պիտի փոխենք մինչև օրս եղած սովորութիւնը և աշխատենք այնպէս անել, որ թատրոնը իսկապէս իր կոչման սկսի ծառայել, որովհետև, ինչպէս ասացի, արդէն ժամանակները փոխվել են և պահանջները տարբեր են. Ներկայումս մենք ունենք թէպէտ քիչ քանակութեամբ, բայց թատրոն յաճախող իսկական հասարակութիւն, «գալերայի» հասարակութիւն։ Այդպիսի յաճախորդների շնորհիւ պիտի պահպանվի իսկական թատրոնը և այդպիսի յաճախորդներով միայն պիտի խրախուսվեն իսկական թատերասէրները, ո՛չ թէ քանակի նկատումով, այլ որակի։

Որպէսզի հասնենք մեր նպատակին և թատրոնը Թաւրիզում դարձնենք մի պատկառելի հաստատութիւն, որը կարողանայ կրթիչ դեր խաղալ մեր ասիական վայրք ու բարքի յեղաշրջման ասպարիզում, մեր կարծիքով պիտի աշխատել, որ թատրոնը այսուհետև այլ ևս որպէս նիւթական միջոց չը ծառայի այս և այլ հաստատութիւնների համար։ Թատրոնը ծառայի ինքն իրան միայն։ Այդպիսով հնարաւոր կը լինի հանրաժամտչելի ներկայացումներ տալ, ամիսը առնուազը երկու անգամ, և հաւատացած ենք, որ միշտ հանդիսատեսներ կունենանք, որովհետև ինչպէս յիշեցի, թէ ուրիշ զուարճութեան վայրեր չունենք և թէ շատ ու քիչ թատրոնասէր հասարակութիւն ունենք։ Երբ թատրոնի մուտքը գործ ածվի իր պէտքերի վրա, այն ժամանակ կարելի է թէ բեմը բարեկարգել, թէ բեմական արդուզարդեր, դէկօրացիաներ և զգեստներ ունենալ և թէ նոյնիսկ որոշ մարդկանց վարձատրել։ Հերիք է, ինչքան թատրոնը ծառայեց որպէս միջոց այս ու այն հաստատութեան. ժամանակը և հասարակութեան մտաւոր ու կրթական, գեղարուեստական պահանջները հասունացել են. այլ ևս չեն ուզում աննպատակ ժամանակի վայր համարել թատրոնը։ Մենք շատ գոհ պիտի լինենք, որ առայժմ թատրոնը ինքը իր գոյութիւնը կարող է պահպանել և միաժամանակ որպէս կրթիչ հաստատութիւն՝ դպրոց՝ ծառայել հասարակութեան։ Իւրաքանչիւր թատերասէր եթէ ցանկանում է, որ թատրոնական գործը բարգաւաճի, պիտի աշխատի մի թատերասիրաց ընկերութեան կազմակերպման զօրավիգն հանդիսանալ, կամ թէ վերակենդանացնել նախկին թատերասիրաց ընկերութիւնը, հասարակութեան մատչելի և շատ ու քիչ շնորհքով ներկայացումներ տալու համար։ Թատերասիրաց ընկերութիւնը եթէ իսկական թատերասէր մարդկանցից կազմվի, մենք հաւատացած ենք, որ կարելի կը լինի հասարակութեան երկսեռ խաւերից ընդունակ ույժեր հրապարակ հանել և յարմար, իմաստալից պիէսներով և մատչելի արժէքներով թատրոն իր կոչմանը ծառայեցնել։ Բոլոր ցանկութիւնների իրականացման համար՝ թատրոնը միայն թատրոնին պիտի ծառայէ։ Յուսանք որ տեղացի թատերասէրները արձագանք տան մեր ձայնին։

Լսում ենք, որ Ղալայի ուսուցչական խումբը ուզում է առաջիկայ տօներին ներկայացնել Մօլիէրի յայտնի «Տարտիւֆ» պիէսան։ Մեր կարծիքով շատ խելացի ընտրութիւն է արել ուսուցչական խումբը, որովհետև մենք ապրում ենք իսկական տարտիւֆային ժամանակաշրջանում։ Անմահ Մօլիէրի Տարտիւֆից յետոյ դարեր են գլորվել։ Դարերը ծերանում են, բայց Տարտիւֆներ միշտ թարմ, միշտ կայտառ ցցվում են մեր առաջ։ Կեանքի մէջ ե՞րբ է հնարաւոր լինում իսկական Տարտիւֆներին դիմակազերծ անել, կամ թէ որբէն անել. այնքան անթիւ են նրանք և զանազան։ Մենք խորհուրդ կը տայինք մեր քաղաքացիներին ներկայ լինել այդ ներկայացման, իր ամբողջ մերկութեամբ տեսնելու բեմի վրա այն բազմաթիւ Տարտիւֆների ուրուականը միայն, որոնք վխտում են ամենուրեք հասարակութեան խաւերում, ստեղծելով տարտիւֆային յեղձուցիչ մթնոլորտ։

Իբօ

ԲԱԳՈՒԻ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՆԻՍՏԸ

Փետրվարի 3-ին, կիրակի օրը, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Բագւի հայոց մարդասիրական ընկերութեան դահլիճում նշանակված էր Բ. Հ. Կ. միութեան կրթական մասնաճիւղի ընդհանուր անդրանիկ նիստը՝ լսելու իր բիւրոյի գործունէութեան առաջին տարեշրջանի համառօտ տեղեկագիրը։

Ժողովը, նշանակված ժամին նախագահ ընտրելով Լ. Բաշալեանին և քարտուղար՝ Ջամբազեանին, անցաւ իր հերթական զբաղմունքին. կարդացվեց տարեկան տեղեկագիրը բիւրոյի արած լրացումներով, որից երևաց, որ բիւրոն, իբրև փորձնական քայլեր, իր գործունէութիւնը առայժմ երևան է հանել հետևեալ երեք խնդիրներում. ա) գաւառական տարրական դպրոցներ, բ) պրոֆէսիոնալ կրթութիւն և գ) գրադարաններ։

Մասնաճիւղը, զուրկ լինելով իր սեփական անհրաժեշտ նիւթական միջոցներից, գաւառական դպրոցների բացմանը զարկ տալու նպատակով՝ ա) դիմել է զանազան անձանց և հաստատութիւնների խնդրելով 200-ական րուբլի նպաստներ 5 տարի ժամանակով, այն յուսով՝ որ այդ ժամանակամիջոցում հնարաւորութիւն պիտի ունենայ առաջ քաշել գիւղական ուրիշ աղբիւրներ դպրոցների պահպանութեան համար. բ) աշխատել է կազմակերպել Բագւում ապրող գաւառացիներից խմբակցութիւններ, որոնք անդամավճարներով լրացնեն ուսումնարանների պահպանութեան անհրաժեշտ միջոցների մի մասը, ինչպէս օրինակ՝ Աւգուռ և Միւրիշէն գիւղացիների խմբակցութիւնները, որոնք գոյութիւն ունէին դեռ ևս միութիւնը կազմվելուց առաջ և ձեռնարկել էին դպրոցների պահպանութեան գործին ու արդէն բաց էին արել այդ երկու գիւղում դպրոցներ։

Բիւրոյի անդամ Տէրտէրեանի ջանքերով յիշեալ խմբակցութիւնները մտնում են միութեան մէջ և մինչև օրս էլ իրանց սեփական միջոցներով պահում են դպրոցները։

Ինչպէս երևաց զեկուցումներից, այդպիսի խմբակցութիւններ Բագւում կան և էլի կազմվում են ուրիշ գաւառացիներից։

Վերջին ժամանակներս հետզհետէ աւելի ջերմ մասնակցութիւն են ցոյց տալիս այդ գործում մանաւանդ գիւղացիները։

Բիւրոն աշխատում է կապ հաստատել այդ խմբակցութիւնների հետ և համախմբել նրանց իր շուրջը։

Միութեանը յարել են Աւգուռ և Միւրիշէն, Թաղլար, Քարվանսարա, Քեանդակ, Քարին-տակ գիւղերի խմբակցութիւնները։

Գալով 200-ական րուբլի նուիրաբերութիւններին, ինչպէս հաւատացնում է տեղեկագիրը, բաւականին աջող է առաջ գնում, և ներկայումս միութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի դպրոցական գործի համար տարեկան 10,000 րուբլի գումար, այնպէս որ առաջիկայ ուսումնական տարվայ սկզբից յոյս ունի ձեռնարկելու մի քանի տասնեակ դպրոցների բացմանը գաւառներում։

Ինչ վերաբերում է պրոֆէսիոնալ կրթութեան գործին, նա առայժմ սկսված է Բագւում. ունէր միայն գլխարկներ պատրաստելու դպրոց, ուր սովորում էին մի-երկու տասնեակ օրիորդներ։ Անցեալ սեպտեմբերից այդ գործը ընդարձակվել է, մի խումբ կանանց ղեկավարութեամբ արդէն բացվել է կանանց արհեստագիտական դպրոց, ուր ներկայումս սովորում են 82 աշակերտուհիներ։ Դրանցից 22 չքաւորները՝ ձրի են, իսկ միւսները վճարում են տարեկան 50 րուբլի ուսման վարձ։

Գրադարանի նկատմամբ բիւրոն մշակել է գրադարանների կազմութեան ծրագիրը և պատրաստվում է գրքերի ցուցակը։

Կրթական մասնաճիւղի բիւրոյի հաշւետուութեան և միջոցների առիթով ծագած վիճաբանութիւններից և տրված բացատրութիւններից պարզվեց, որ կուլտուրական միութեան դպրոցական գործունէութիւնը առայժմս գտնվում է սաղմային վիճակում, կազմակերպչական դրութեան մէջ, որ միութեան ղեկավարող սկզբունքն է ընտելացնել գիւղացիներին վերջ ի վերջոյ սեփական միջոցներով պահպանել բացվող դպրոցները։

Պարզվում է և այն, որ մասնաճիւղը որոշել էր ուսուցիչների համար դասագին ոչ պակաս քան 40 րուբլի, բայց դա գործադրութիւն չէ ստացել։ Առայժմ ուսուցիչները ստանում են ոչ պակաս քան 35 ր., կան 45 և 60 ր. ստացողներ ևս։

Ժողովականներից մէկը, Զուբարեան, հարց է տալիս՝ թէ չէ՞ կարելի արդեօք արհեստագիտական ուսումը, լայն խաւերին մատչելի անելու համար, դարձնել ձրի։

Բիւրոյի անդամ օր. Պետրոսեան առարկում է, որ կուլտուրական միութիւնը բարեգործական հիմնարկութիւն չէ, որ բիւրոն աւելի նպատակայարմար է գտել և գերադաս է համարել ուսման վարձ նշանակել փոքր գումար, քան դարձնել ձրի, մանաւանդ իր ներկայ սուղ միջոցներում։

Կ. Խատիսեանը ուսումը համեմատում է գրքի հետ և ասում է, որ իր 20 տարվայ փորձառութիւնը ցոյց է տուել, որ երբ թէկուզ մի կոպէկ վճարում են գրքի, նրա վրա նայում են իբրև սրբութիւն։

Ուսումը ձրի դարձնելու դէմ արված այդ առարկութիւնները զարմացնում են Բաբալեանին։ Նա առաջարկում է, գոնէ, նորմա սահմանել։

Զուբարեանը ուզում է իմանալ՝ թէ պրոֆէսիոնալ դպրոցի աշակերտներից ո՞ր տոկոսն է ընդունված յանուն դեմօկրատիզմի և ո՞րքանը՝ յանուն բիւջէտի։

Բայց տ. Պօղօսեանը դժգոհութիւն է յայտնում, որ մի ամբողջ ժամ խօսում են այդ տեսակ մանր խնդիրների մասին, և ընդհանուր ծափահարութիւնների հաւանութեամբ վերջ է տալիս վիճաբանութիւններին։

Ժողովականների միաձայնութեամբ և լուռ համաձայնութեամբ ընդունված է համարվում բիւրոյի անցեալ տարվայ հաշւետուութիւնը, որից յետոյ շնորհակալութիւն է յայտնվում բիւրոյին։ Նախագահը առաջարկում է շնորհակալութիւն յայտնել Կ. Խատիսեանին, իսկ տ. Պօղօսեանը՝ օր. Պետրոսեանին։ Առաջարկները ընդունվում են ծափահարութեամբ։ Կրթական բիւրոյի ներկայացրած հաշիւը հետևեալ դրութիւնն է պատկերացնում (1906 թ. նոյեմբ. 16-ից—1907 թ. 31 դեկտ.).

Ստացված են անդամավճարներ 694 ր. 20 կ., զանազան մուտքեր և նուիրատուութիւններ 2200 ր. 55 կ., Թաղլարի դպրոցի համար 870 ր., Գ. Ի. Տէր-Մարգարեանից Շիրվանենց գիւղի դպրոցի օգտին 1500 ր.,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

II*)

Առաջին թղթակցութիւնով, կարելի եղածին չափ համառօտ, այս ափ մը կանանց գործունէութեան լայն ու բազմակողմանի շրջանակը և իրենց հիանալի եռանդը ցոյց տուի։ Տեսնենք հիմա թէ ինչ բան թելադրած է զիրենք կազմել Ազատ Հայերու Օգնող Կուսակցութիւն մը (League of Help of Free Armenians for their Compatriots under Turkish Rule)։

Կը խորհին թէ, քանի որ իրենց ույժերը բաւականաչափ չեն, և Մեծն Բրիտանիոյ, Եւրոպայի այլ կողմեր և Ամերիկա կան այնպիսի կարող հայեր, որ թերևս սիրով օգնել յօժարին իրենց եղբայրակիցներուն, կը յղանան այս միտքը ու այդ առթիւ հարիւրաւոր շրջաբերականներ կը ղրկուին զանազան երկիրներու հայոց, մասնաւորապէս վաճառականներու, իրենց իսկ բառերով, «վստահօրէն հաւատացած որ այսպիսի ընկերական դաշինքի մը կազմակերպութիւնը միայն խաղաղասէր ույժի, բարոյական զօրավիգի և մխիթարութեան աղբիւր մըն է հայ ազգին»։

Ու այս վսեմ հաւատքով կը ղրկուի շրջաբերականը հայերու հետևեալ սկզբնաւորութեամբ։

«Մենք, կանանց Հայերու Նպաստամատոյց Գործադիր Կօմիտէի անդամներս, տեսնելով որ մեր ջանքերը այլ ևս բաւական չեն գիմադրելու սովի ու թշուառութեան հոսանքին, անկեղծօրէն ու ջերմապէս դիմում կընենք բրիտանական ու ամերիկեան իշխանութեանց ներքև և այլուր ապրող բոլոր հայոց, որ կազմեն իրենց մէջ ազգային օգնող դաշնակցութիւն մը իրենց ժողովրդին ու երկրին համար, որպէսզի անոնք սովով և հիւանդութիւնով չփճանան»։

Քիչ մը վարը կը յարեն։

«Մեզ ըսուած է և կը հաւատանք թէ ազատ հայեր կուտան՝ և կուտան առատաձեռնօրէն՝ իրենց տարաբաղդ հայրենակիցներուն, սակայն ըլլալով աւելի բաղդաւոր անդամները միևնոյն ցեղին, վստահ ենք թէ անոնք սիրով պիտի ստանձնեն նոր ծանրութիւններ և պարտաւորութիւններ իրենց ուսերուն վրայ»...

Այս մեծասիրտ կանայք, որ շատ լաւ ծանօթ են մեր միջկուսակցական ու կրօնական պայքարներուն, գովելի կանխամտածութեամբ մը կաւելցնեն թէ՝ որպէսզի մէկին կամ միւսին զգացումները չը վիրաւորեն, այդ անունով եկած գումարները միայն և միայն պիտի ծախսուին մարդասիրական ձեռնարկներու, ինչպէս դաստիարակութեան, բժշկական և առևտրական նպաստներու և ո՛չ թէ կրօնական գործի։ Եւ շրջաբերական նամակը կը վերջանայ.

«Մենք, որ այժմ երկար տարիներէ ի վեր գործած ենք դատին համար, այս մասնաւոր և լուրջ պահուն կընենք հայերուն յառաջ գալ՝ առատաձեռնօրէն և անյապաղ օգնելու և փրկելու այն մնացորդը իրենց մեծ ազգին, որ դեռ ևս կը գտնուի թիւրք իշխանութեան ներքև»։ Ու ստորագրած են 10 կանայք՝ իբրև գործադիր անդամներ։

Ցիշեալը առաջին առթիւ կը ղրկուի գլխաւորաբար Լօնդոնի և Մանչէսթրի առևտրական ունևոր դասին և գաւառներում դիմում կըլլուի մամուլի միջոցով։

Մենք բոլորս ալ գիտենք թէ հայ հարուստներ միշտ տեսակ մը թերահաւատութիւն ունին դէպի իրենց հայրենակից խնդրարկուները, նամանաւանդ երբ անոնք յեղափոխական անունը կը կրեն։ Ուստի, ոմանք թերևս խորհին որ այս դիմումը արժանացած ըլլայ իրենց անմիջական ուշադրութեան։ Ես չեմ ուզեր անձնական դիտողութիւններ ընել։ Մօտս ունիմ նամակ մը վերոյիշեալ Կ. Նպաստամատոյցի գանձապահ տիկ. Բօյէ գրուած Լօնդոնի հայ առևտրական տան մը, որ, ի պատասխան դիմումին, հանգանակութեան թերթ մը խնդրած էր՝ որպէսզի կրցածն ընէ։ Ահա նամակը ամբողջովին, և թող ինքնին խօսի։—(Ստորագծումները իմս են)։

«Պարոնայք։ Ցիրաւի, երախտապարտ եմ ձեր ազնիւ ու շուտափոյթ պատասխանէն՝ իմ ձեզ ուղարկած դիմումիս համար, և կը փութամ ներփակել հանգանակութեան թերթիկը։ Դուք խիստ հազուագիւտ հայ պարոններէն էք Լօնդոնի եւ Մանչեսթրի՝ որ բաւականաչափ բարեկիրթ գտնուեցան պատասխանելու։ Կրնամ խնդրել ձեր բարի ազդեցութիւնը ձեր հայրենակիցներուն վրայ և խրատը՝ թէ ո՞րն է լաւագոյն միջոցը մեր ծրագիրը յաջողցնելու, որովհետև պէտքը մեծ է այժմ և աւելի մեծ պիտի ըլլայ՝ քանի ձմեռը յառաջանայ։ Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ նախապաշարում կայ մեր այս ձիգերուն դէմ։

«Հաւատացէք ինձ, պարոնայք, իմ խորին շնորհակալութեամբս ձեր ազնուութեան համար։ Ձերդ անկեղծօրէն՝ Մաքըլին Բօյ»։

Կ'ինը այն ենթադրումն ունեցած է թէ Մանչէսթրի և Լօնդոնի հայ ջոջեր թէև առատօրէն կուտան իրենցիններուն, բայց օտարականի անունը կը խրտչեցնէ զիրենք։ Տիկինը մտածում։ Եւ կը գոչէ—ինչ է նախապաշարումը մեր դէմ։ Ոչինչ. եղածը սովորական անբարեկիրթ անզգայութիւն է։ Ցօգուածը սկսած պահուն մտադրեցի հեռուն ձգել ծանր բառերէ և պիտի ջանամ չշեղիլ սրբագիծէս։ Ուրեմն, կը տեսնէք թէ մեր եւրոպահայ հարուստը այն է օտարին հանդէպ՝ ինչ որ հայ յեղափոխականին, որուն անունէն կը սարսափի առհասարակ։ Շատ լաւ գիտեն անոնք որ այս կանանց ըրածը ուրիշ բան չէ՝ այլ եթէ զուտ մարդասիրական ձեռնարկ մը, որովհետև անոնք ո՛չ դրամ կը վաստկին ատով և ո՛չ ալ համբաւ. ընդհակառակը, մեծ զոհողութիւններ կընեն թէ ժամանակի և թէ դրամի, ու մերինները պահելու համար կը մուրան։ Կայ այլ կէտ մը։ Երբեմն ոմանք կը գոչեն թէ տուած դրամնիս ո՞ւր կերթայ. հաշիւ տուող չկայ։

Բայց այս մարդիկ իրենց իւրաքանչիւր տեղեկագրի մէջ բացէ ի բաց կը հրատարակեն իւրաքանչիւր սանթիմ, որ ստացած և ծախսած են, պաշտաւոր հաշւապահներէ ստուգուած և վաւերացուած։

Վերջին երկու տարուան հաշւեցոյցը, մինչև 31 հոկտ. 1907 գրուած է սա ձևով։

Մ ՈՒ Տ Ք

Նախորդ հաշւի մնացորդ	98 ոսկ. 15 շ. 3 պ.
1905 թ. նոյ. 1—31 հոկտ. 1907 նուիրատուութիւն և հանգանակութիւն.	1194 » 18 » 9 »
Ստացուած է Ազատ Հայերու Օգնող Կուսակցութեան անունով	28 » 14 » 6 »
Ընդհ. մուտք .	1322 ոսկ. 8 շ. 6 պ.

Իսկ ելքը, որ մանրամասնօրէն գրուած է, կամփոփէ իր մէջ զանազան ժամանակներ, 1905 թ. դեկտ. մինչև 1907 թ. հոկտ. 31, Վանայ ղրկուած ընդհան. գումարն հասնելով 1235 ոսկիի, որ կը բովանդակէ որբանոցի պահպանման, առևտրական ձեռնարկներու, հիւանդանոցի և այլ ծախսեր։ Ի բաց առեալ 27 ոսկիի չնչին ու անխուսափ գումարէն տպագրական և այլ անհրաժեշտ ծախուց համար, իրենց յաջորդ տարուայ հաշւոյն փոխադրած են մօտ 61 ոսկի։ Դիտելի է, որ հայոց ղրկած նիւթական աջակցութիւնը գրեթէ 2 տարուայ ընթացքին հազիւ հասած է 28 ոսկիի...

Թերևս ոմանք հետաքրքրուին տեսնել 12 տարուայ շրջանի մուտքն ու ելքը, որ հետևեալն է.

Մ ՈՒ Տ Ք

Ժամանակաշրջան	Գումար
Ապրիլ 21, 1895—փետր. 21, 1896 .	4717 ոս. 17 շ. 11 պ.
Փետրվար 21, 1896—սեպտ. 30, 1897 .	9883 » 6 » 11 »
Սեպտեմբ. 30, 1897—սեպտ. 30, 1899 .	3234 » 10 » 11 »
Սեպտեմբ. 30, 1899—մայիս 31, 1902 .	1983 » 8 » 5 »
Յունիս 1, 1902—մայիս 30, 1904 .	381 » 8 » 5 »
Մայիս 1, 1904—հոկտ. 31, 1905 .	674 » 15 » 8 »
Նոյեմբեր — 1905 — » 31, 1907 .	1223 » 13 » 3 »
Կատարեալ ընդհանուր գումարը՝ .	22,099 ոսկի 2 շ. 6 պ.
կամ մօտաւորապէս 220,990 րուբլի։	

Ե Լ Ք

Ժամանակաշրջան	Գումար
Մայիս 15, 1895—փետրվ. 21, 1896 .	2789 ոս. 3 շ. 11 պ.
Փետրվ. 21, 1896—սեպտ. 30, 1897 .	11,693 » 5 » — »
Սեպտ. 30, 1897—սեպտ. 30, 1899 .	3215 » 2 » 7 »
Սեպտ. 30, 1899—մայիս 31, 1902 .	1926 » 4 » 3 »
Յունիս 1, 1902—մայիս 30, 1904 .	470 » 12 » 6 »
Մայիս 1, 1904—հոկտ. 31, 1905 .	681 » 14 » 9 »
Նոյեմբ. 1, 1905—հոկտ. 31, 1907 .	1261 » 10 » 3 »
Առ ձեռն դրամ նոյեմբեր .	60 » 18 » 3 »

Կը յուսամ թէ կրցայ հակիրճ գաղափար մը տալ այս խումբ մը վեհանձն անկնանց գործունէութեան և մեր ունևոր հայոց մերժման վրայ՝ անոնց աջակցելու։ Ինչպէս արդէն յիշեցի ու նորէն կը կրկնեմ, կրնամ ըսել այնպիսիներ մեր մէջ որ համակիր չեն անոնց համոզմանց և յարակից մամնակի կեանքերու, բայց իրենց եռանդը չգովել ու իրենց յարատևութեան վրայ չհիա-

*) Տես «Մշակ» № 39.

Քեանդակ գիւղացիներից իրանց դպրոցի համար 100 ր., Քարվանսարայ գիւղ 95 ր., կանանց արհեստաւորաց. դպրոցի մուտքը 1782 ր. 40 կ., Աւգուռ և Միւրիշէնի խմբակից 1902 ր. 82 կ.։

Ընդամենը 9145 ր. 91 կոպ.։

Ծախքը հաւասար է 8332 րուբլի 65 կոպ., որից կանանց արհեստ. դպրոցի ծախքը կազմում է 2234 ր. 41 կ.։

Դրամարկղը կանխիկ դրամ ունի 187 ր. 72 կ., իսկ Թիֆլիսի բանկում՝ 625 ր. 54 կ.։ Ուրեմն ունի ընդամենը 813 ր. 26 կ.։

Այնուհետև կարդացվում է 1907/8 տարվայ նախահաշիւը, որից երևում է, որ մուտք սպասվում է 10,730 րուբլի, իսկ ծախք՝ 12,300 րուբլի. ուրեմն դեֆիցիտ սպասվում է 1570 րուբլի։

Մասնաճիւղը մտադիր է պրօֆէսիօնալ դպրոց բանալ տղաների համար և, նոյնպէս և գրաշարական դպրոց։

Վերջում ընտրվեցին սեկցիայի բիւրօյի անդամներ։

Հայկական անտարբերութիւնը փայլում էր այստեղ ևս. կուլտուրական զարգացման հիմնաքարը կազմող կրթական գործունէութիւնը ևս անկարող էր հանդիսացել Թօթափելու այդ դատապարտելի անտարբերութիւնը մինչև իսկ իր ծնունդի առաջին քայլերում։

Դահլիճը դատարկ էր. բացակայում էին ոչ միայն տեղական հասարակութիւնը, այլ և անդամների ստուար մասը. Թէև «ստուար մասը» ասելու իրաւունք էլ չունենք, որովհետև տեղեկագիրն ու զեկուցանողները ոչ մի բառով չը բարեհաճեցին յիշատակել անդամների Թւի մասին։ Եթէ ընդունենք, որ ամենքն էլ ներկայ էին, ապա ուրեմն պիտի խոստովանենք այդ մասնաճիւղի կատարեալ սնանկութիւնը...

Ուշագրաւը սակայն այն է՝ Թէ ինչ վերաբերմունք պիտի ցոյց տայ կուլտուրական միութիւնը դէպի վերածնվող բարեգործական ընկերութիւնը, որ ունի պատկառելի անցեալ։ Արդեօք աւելի նպատակայարմար չէ՞ր լինի, ինչպէս որ գիւղացիական կազմակերպված խմբակցութիւններն են միացվում կուլտուրականին, կուլտուրականը ևս մտնէր բարեգործականի մէջ, քանի որ գործունէութեան ամբողջ ուղղութիւնն ու ծրագիրները միատեսակ են։

Փոխանակ պառակտված գործելու, փոխանակ օգնութեան պատրաստականութիւն ցոյց տուողներին շուարեցնելու, սառեցնելու, փոխանակ քաօսական դրութիւն ստեղծելու, իրար խանգարելու, աւելի լաւ չէ՞ր լինի Ժողովրդի կուլտուրական առաջադիմութեան գործում գնալ ձեռք ձեռքի տուած միասին, միացած ոյժերով և լաւ մտածված ու կազմակերպված ուղղութեամբ։

Աշխատակից

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Քութայիսում, փետրվարի 21-ին, զինուորական դատարանը քննելու է Կվիրիլու յեղափոխութեան գործը։ Ինչպէս յայտնի է, այդ գործի առիթով դատարանին յանձնվածները մեղադրվում են Կվիրիլու պետական հաստատութիւնները քանդելու, Շօրապանի գաւառի պահակախմբին զինաթափ անելու և Կվիրիլու գանձատունը կողոպտելու և, վերջապէս, Կվիրիլում և Բելօգօրում տեղաւորված զօրքի երկու վաշտերին զինաթափ անելու մէջ։

—

Կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանին են յանձնված. 1) Քերբալայ Ջալիլ Մաշադի Օրուջ-օղլի, Քէրբալայ Ալի Մաշադի-օղլի, որոնք մեղադրվում են դրամաշորթութեան և աղջիկ փախցնելու մէջ. 2) Աղաբօ Մերկվիլաձէ, Սավլէ Մագրաձէ և Շամբիրաշվիլի, որոնցից առաջին երկուսը մեղադրվում են 1907 Թ. յուլիսի 7-ին Լապտին դրամատարի վրա ռումբ նետելու և պահակ Պրօսեակովին վիրաւորելու ու Սիտնիկովին սպանելու և 11 հազար ր. յափշտակելու մէջ. վերջինը մեղադրվում է այն բանում, որ, գիտենալով պատրաստվող յանցանքի մասին, վաղօրօք ոչինչ չը յայտնեց իշխանութեան և ապաստարան տուեց Մերկվիլաձէին և Մագրաձէին. 3) Բաբակիլի Հուսէյն-օղլի, որ մեղադրվում է 1907 Թ. նոյեմբերի 24-ին Գեօզչայ լճի մօտ պահակ Մօսկվինի վրա կրակելու մէջ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Դպրոցական կանօններ մշակող յանձնաժողովը, որ պէտք է երէկվանից սկսէր իր զբաղմունքները Մ. Հակկելի նախագահութեամբ, յետաձգված է մի ամիս ժամանակով։

◆ Անդրկովկասեան երկաԹուղիների վարչութիւնը տեղեկացրել է քաղաքային վարչութեան, որ Պետերբուրգի ճանապարհների հաղորդակցութեան ինժեներների խորհուրդը հաստատեց վերջնականապէս Կախէտինսկի ճիւղու ուղղութիւնը Նաւթլուղի երկաթուղագծի մօտով։ Այժմ նախագիծը կը ներկայացվի ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրին՝ ի վերջնական հաստատութիւն։ Այս հարցը շատ կարևոր է Թիֆլիսի համար, որովհետև, նրա լուծմամբ, էլեքտրաքարշի ընկերութիւնը պարտաւոր է անյապաղ ձեռնարկել Նաւթլուղի էլեքտրաքարշի կառուցման Նաւթլուղ կայարանից։ Ի նկատի ունենալով այդ, Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը իր կողմից փետրվարի 7-ին միջնորդութիւն ուղարկեց Պետերբուրգ, որ այդ հարցը լուծվի շուտով։

◆ Ինչպէս յայտնի է, անդրկովկասեան երկաթուղիներով աւելի ապահով կերպով դրամներ փոխադրելու համար որոշվեց դրամները փոխադրել ցերեկները, իսկ գիշերները տանելու ժամանակ նշանակել ուժեղ զինուորական պահակախումբ։ Այդ խնդրով զբաղվելու համար կազմված է մի յատուկ յանձնաժողով, որը և փետրվարի 7-ին մեկնեց անդրկովկասեան երկաթուղիների արևմտեան մասը։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան և ֆինանսական յանձնաժողովի միացեալ նիստում 2 միլիօն րուբլի փոխառութիւն կնքելու հարցը վճռվեց դրական մտքով։ Ի նկատի ունենալով այդ հանգամանքը, քաղաքային վարչութիւնը առաջարկել է հաշուապահական մասին՝ որոշել քաղաքային բոլոր գոյքերի արժէքը, նրանցից ստացվող եկամուտները, ինչպէս և ներկայացնել քաղաքի բոլոր պարտքերի լիակատար հաշիւը։

◆ Այսօր, երեկոյեան, բժշկական ընկերութեան դահլիճում տ. Ս. Վ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը մի դասախօսութիւն կը կարդայ «Երեխաների բարոյական սպանութիւնը» Թեմայով։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան կից գործող սատախտիքական բիւրօյի տեղեկութիւնների համաձայն, Թիֆլիսում, 1907 Թ. նոյեմբերի ընթացքում, եղել են 207 վարակիչ հիւանդութեան դէպքեր, իսկ 1906 Թ. նոյն ամսում—401։ Այս տարի ամենից շատ տարածված են ծաղիկը և քութէշը։ Ամենից շատ հիւանդանում են 1, 9 և 10-րդ քաղաքամասերում, այսինքն այն քաղաքամասերում, ուր ապրում է բանւոր ազգաբնակութիւնը։

◆ Քաղաքային վարչութեան և ֆինանսական մասնաժողովի նիստում վերջնականապէս հաւասարեցրած է Թիֆլիս քաղաքի եկամուտը։ Եկամուտները ծախքերից աւելի են 200 րուբլով։

◆ «Зак.» լրագրին հաղորդում են, որ Ճիաթուրում խռովարկութիւնները և ձերբակալութիւնները շարունակվում են։ Միւս կողմից մահագործում են զանազան վարակիչ հիւանդութիւնները։ Բժշկական օգնութիւնը բաւիս բուն նշանակութեամբ բացակայում է։

◆ Այսօր, երեկոյեան, Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան շէնութեան մէջ կը կայանայ այն մասնաժողովի նիստը, որին պաշտօն է տրված հոկել Զուբալովի տան, գիշերային ապաստարանի և էլեքտրաքարշի վրա։ Մասնաժողովը ընտրելու է իրան համար նախագահ։

◆ Երէկ, փետրվարի 8-ին, գործադուլ արին «Հերմէս» տպարանի մեքենաների վրա աշխատող բանւորները։ Նրանք պահանջում են ռոճիկները աւելացնել, հեռացնել անհմուտ մեքենայ պտոյտ տուողին և նրա տեղ նշանակել փորձվածի։

◆ «Էքսելսիօն» պատրաստի շորեղէնի խանութատէրերի և նոյն խանութի արհեստանոցի բանւորների մէջև ծագած Թիւրիմացութիւնը վերացնելու համար հաստատված միջնորդ դատարանը, լսելով երկու կողմի գանգատները, վճռել է բանւորներին բաւարարութիւն տալ, վճարելով միայն երկու ամսվայ վարձ։ Արհեստանոցը փակելով, դուրս են նետվում փողոց 72 բանւոր։

◆ Առաջին քաղաքային ապաստարանում

ներկայ Թւականի յունվար ամսի ընթացքում գիշերել են 101 հոգի, որոնք ըստ ազգութեան բաժանվում են հետևեալ կերպով՝ ռուսներ 51 հոգի, հայեր 17 հոգի, վրացիներ 25 հոգի, գերմանացիք 3 հոգի, լեհեր 2 հոգի, Թուրք 1 հոգի, ասորի 1 հոգի և օս 1 հոգի։ Սրանք բոլորը միասին գիշերել են 2120 անգամ։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը խնդրում է Թիֆլիսի քաղաքագլխին յայտնել, Թէ Դումայի ձայնաւորներից ամեն մէկը ինչ ցէնզով է ընտրվել։

◆ Երէկ, առաւօտեան ժամը 8-ին, Գէյդէնովսկի և Ելիսավէտինսկի փողոցների անկիւնում մահափորձ կատարեցին 9-րդ ոստիկանատան պրիստաւի կեանքի դէմ։ Մահափորձը գլուխ չեկաւ։ Մահափորձողներից մէկին ձերբակալեցին։

◆ Երէկ առաւօտվանից աշխատանքի կպան Եարալօվի գավօդի գործարանի բանւորները։ Միջնորդ դատարանի վճռով 73 բանւորներ արձակվում են աշխատանքի քչութեան պատճառով և ստանում են վարձատրութիւն այն չափով, ինչ չափով կորոշէ միջնորդ դատարանը։ Այժմ աշխատում են 200 մարդ։

◆ Աննա Անդր. Կապանաձէն դիմել է Թիֆլիսի նահանգապետին և խնդրել՝ Թոյլատրել հրատարակել Թիֆլիսում քաղաքական, գրական, տնտեսական, գեղարուեստական և հասարակական շաբաթաթերթ (երգիծաբանական բաժնով) վրացերէն լեզուով «Մօծապէ» (Աշակերտ) անունով։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը, աւելացնելով իր ծառայողների ռոճիկները, միաժամանակ ձեռնարկեց ծառայողների Թիւը կրճատելուն։ Վերջերս նա վճռել է խրճուղու վերանորոգութեան համար Թողնել ընդամենը 8 բանւոր, վերացրեց 1 դեսեատնիկի և 1 մեքենագործի պաշտօնները։ Բացի դրանից, չորս ազատ տեղերի համար նա նոր ծառայողներ չէ վարձում։ Քաղաքային վարչութիւնը միջնորդութիւն է յարուցանելու դումայի առաջ, որ ցուցակից դուրս գտնվող ծառայողներին վարձատրութիւն տրվի։

◆ Ինչպէս հաղորդում են, «Офицерское Эконом. общество» խանութում միտք է յղացել և միս վաճառել։

◆ 1907 Թւի առաջին կիսամեակում անդրկովկասեան երկաթուղային ծառայողներին տրվել է 76,500 ձրի տոմսակ անդրկովկասեան երկաթուղիներով երթևեկելու համար, և 2600 հատ էլ՝ միւս գծերի համար։ Բոլոր տոմսակների արժէքը դեռ չէ որոշված։

◆ Քութայիսի նահանգի շինական հասարակութիւններից մի քանիսը բարձր իշխանութիւնից խնդրել են՝ գիւղատնտեսական և այգեգործական ինստրուկտօրներ ուղարկել, վճարելով նրանց ռոճիկները զէմստվային միջոցներից։ Իրանց կողմից շինական հասարակութիւնները պարտաւորվում են ինստրուկտօրներին տալ բնակարան, լուսաւորութիւն և վառելիք։

◆ Համքարների վարչութեան և ոստիկանապետի համաձայնութեամբ առաջարկված է պրիստաւներին՝ արգելել հին հագուստեղէն գնողներին շրջել տնից-տուն և բակից-բակ, առանց կրծքի նշան և ոստիկանապետից վկայաթուղթ ունենալու։

◆ Ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ ազնուական Իվան Տատիեվ, Իվան Մուսուլով (նոյնը և Մուսուլաշվիլի), Բաղդասար Մանուկեան, Սեդրակ Շալկօվ, Տիգրան Կաճկաճեանց և Կարապետ Կարապետեան, իբրև վերին աստիճանի վտանգաւոր մարդիկ հասարակական կարգ ու կանօնի համար, աքսորվում են էտապով, ոստիկանութեան հսկողութեան տակ, Օրէնբուրգի նահանգը 3 տարով։ Պարսկահպատակներ Խաչատուր Յարութիւնեան և Սիմէօն Դաւթեան աքսորվում են Պարսկաստան առանց վերադառնալ ւ իրաւունքով։ Արգելված է ապրել Թիֆլիսի նահանգապետութեան սահմաններում ազնուական Գեօրգի Դմ. Պապիաշվիլուն, Գաբրիէլ Ադամեանին և Տիգրան Եգօրովին։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Փետրվարի 7-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Լազարեվսկայա և Վախտանգօվսկայա փողոցների անկիւնում կառքի տակ է ընկել փողոցով անցնող 60 տարեկան ծերունի Սարգիս Մօզոյեանը, որը ոտքերից և մարմնի մի քանի մասերից ջարդուածքներ է ստացել։ Կառքի համարը չէ նկատված և կառքը անյայտացել է։ Վիրաւորվածին տարել են Միքայէլեան հիւանդանոցը։

◆ Փետրվարի լոյս 7-ի գիշերը, Նիկոլաեվսկայա փողոցում գտնվող Ս. Բարինօվի ալիւրի պահեստից, կողպէքը կոտրելով, անյայտ չարագործներ գողացել են 18 ջուալ ալիւր 190 ր. արժողութեամբ։

◆ Փետրվարի 7-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Նիկօլայեվսկայա փողոցում բնակվող ախալցխացի Մէեր Պիցխալաձէն յայտնել է ոստիկանութեան, որ այդ օրը, առաւօտեան ժամը 8-ին, նրա բնակարանը մտել են 3 երիտասարդ տեղացիներ և փող են պահանջել։ Մերժում ստանալով, կողոպտիչները գնացել են, բայց $1^{1}/_{2}$ ժամից յետոյ երիտասարդներից երկուսը վերադարձել են նրա բնակարանը, որոնցից մէկը հանել է ատրճանակը և ուղիղ դէպի Պիցխալաձէն և մահվան սպառնալիքով խլել 35 ր. փող։ Չարագործները անյայտացել են։ Քննութիւն է կատարվում և չարագործներին փնտռում են։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

(Բագուի լրագիրներից)

—

◆ „Бак. Эхо"-ն լսել է, որ տեղական իշխանութիւնը ուշադրութիւն է դարձրել ալիւրավաճառների վրա։ Նա կարգադրել է, որ անստուգներ կերակրելու ալիւրը այսուհետև չը վաճառվի, մինչև որ տոպրակի վրա գրված կը լինի «անստուգ կերակրելու ալիւր»։

◆ Բագուի քաղաքային վարչութիւնը վճռել է Հաջիեվի տանը բանալ քաղաքային երկրորդ գիշերային ապաստարան և այդ նպատակով յատկացրել է 350 ր. նախնական ծախքերի համար։ Միաժամանակ վարչութիւնը կարգադրել է շինարարական բաժնին՝ անմիջապէս ձեռնարկել աշխատանքների։

◆ Վրաց ընկերութեան գրադարանին կից բացվել է լրագրական բիւրօ, որ Թիֆլիսի «Սօրօպան» ֆիրմայի բաժանմունքն է։ Այդ բիւրօյում վաճառվելու են կովկասեան լրագիրները (ռուսաց և տեղական) խմբագրական գներով։

◆ Փետրվարի 5-ին «Արևելեան ընկ.» զավօդում, Սպիտակ քաղաքում բանւորները և վարպետները, որոնց Թիւը հասնում է 300-ի, գործադուլ արին։

◆ Փետրվարի 5-ին Միրզօյեվի նաւթահանքի բանւորները աշխատանքները վերսկսեցին, ստանալով բաւարարութիւն իրանց ներկայացրած պահանջների։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Գանձակ, 20 յունվարի

«Մշակի» № 185-ում տպած՝ Գանձակի Թղթակից Ա. Թառումեանցի նամակի այն կէտերը, որոնք վերաբերում են Կորինձապատ քաղաքամասի քահանայական հարցին, զուրկ են միանգամայն ճշմարտութիւնից. նա հանդէս է եկել իր միակողմանի գրչով ներշնչված, շահագրգռված կողմերի Թելադրութեամբ։

Նախ՝ Կորինձապատ քաղաքամասի տները քաղաքի տներից հեռու են ոչ Թէ 2 վերստով, այլ հազիւ 50—60 քայլ տարածութեամբ։ Չը գիտեմ պարոնը ինչ չափով է չափել։

Երկրորդ՝ բնակիչների ոչ Թէ մեծ մասը, այլ չնչին մասը միայն մինչև երկու տասնեակ ծխեր եկւոր գիւղացիներ են, իսկ աւերակ դարձած գիւղերը Գանձակի վիճակում միմիայն Բաղան և Ղարադաղլուն էին և որոնց բնակիչները, ինչպէս յայտնի է, կրկին վերադարձել են իրանց տեղերը։ Ժողովրդի մեծ մասը բուն գանձակեցիներ են, իսկ մնացածները Թէ Գանձակի վիճակից, Թէ զանազան հեռաւոր տեղերից և Թէ նոյնիսկ Պարսկաստանի խորքերից եկածներ են, որոնց Գանձակի ծխատէր քահանաները մկրտել, պսակել են. նրանք տասնեակ տարիներից ի վեր գտնվել են մեր հովւութեան տակ, եղել են ծխականներ և օտարութիւնից նոր չեն եկած, ինչպէս որ գրում է պատահական պարոն Թղթակիցը։ Քահանաների մէջ կան այնպիսիները, օրինակ հ. գ. աւագ քահանայ Թ., որի ծխից 63 տուն գնացել են Կորինձապատ, նոյն չափով էլ հեռացել են զանազան քաղաքներ Գանձակում պատահած վերջին աղէտալի դէպքերի պատճառով. այժմս նրա հովւութեան տակ գտնվում են ծխականների մի չնչին Թիւ. միևնոյն պայմանների մէջ են և մնացեալ քահանաները։

Երրորդ՝ տղայոց և օրիորդաց գիմնազիաների կրօնուսոյց Երուանդ քահանայ Տէր-Միքայէլեանցը անծուխ քահանայ չէ, ինչպէս որ գրում է պարոնը. նա իր հայրենի Բանանց գիւղում Թողել է իր միակ ծերունի կարգակից քահանայի խնամքին մօտ 700 տնից բաղկացած մեծ ծուխը և եկել Գանձակ 1900 Թ., միայն երկու գիմնազիաների կրօնուսուցչութեան համար. նա գիտութեամբ Թեմական սրբազան առաջնորդի՝ Գանձակի հոգևոր կառավարութեան ստորագրութիւն է տուել, որով խոստանում է Գանձակում սեփական ծուխ ձեռք բերելու ձեռնամուխ չը լինել ապագայում, իսկ հակառակ դէպքում պարտաւորվում է անմիջապէս վերադառնալ իր հայրենի Բանանց գիւղը և հովւել մինչև օրս անտէր Թողած իր ծուխը։ Ընթերցողը տեսաւ որ հայր Երուանդը անծուխ քահանայ չէ, այլ փառաւոր ծխի տէր, միայն Թէ նա դրժել է իր ուխտին և փախուստ տուել գիւղից կրօնուսուցչութեան պատրուակով ապագայում Գանձակում քահանայ լինելու տենչանքներով. իսկ այստեղ էլ նրա համագիւղացիները, որոնք մնում էին տասնեակ տարիներից ի վեր քաղաքիս քահանաների հովւութեան տակ, մի տարի առաջ բնակութիւն հաստատելով Կորինձապատում, հանգամանքից օգտված քահանաների ծխերի հաշւին ուզեցին են խնամիական ծառայութիւն—բարութիւն անել տէր-հօրը. փոխանորդ Կորիւն վարդապետը այնպիսի մի ծանրակշիռ հարցի վերաբերեալ, որպիսին է Տէր-Միքայէլեանցի և սարկաւագ Գորգիեանի հաստատութիւնը Կորինձապատ քաղաքամասում, ինքնագլուխ՝ իր ամենակարող զօրութեամբ հանդերձ՝ իրաւունք չունէր վճիռ կայացնել առանց վիճակաւոր Թեմական առաջնորդի գիտութեան և հրամանի։ Ի դէպ աւելորդ չեմ համարում առաջ բերել տէր Երուանդի մասին հետևեալը։ Այս տարվայ մայիս ամսին յաջորդարանում տեղի ունեցած քահանայական մի ժողովում հայր փոխանորդ Կորիւն վարդապետը ի լուր բոլոր հոգևորականների հանդիսաւոր և խրոխտ կերպով ասաց, որ առաջիկայ սեպտեմբերից (այս անցեալ) տէր Երուանդը գիմնազիաների կրօնուսոյց այլևս չէ կարող լինել իր անհամապատասխան լինելու պատճառով։ «Նաս ռուսով կուղարկեմ նրան կրկին Բանանց ի հովւութիւն իր ծխին»—աւելացրեց հայր փոխանորդը. գալով սարկաւագ Գորգիեանին՝ նա վերջացրել է ոչքան յայտնի է ոչ Ներսիսեան, այլ Եւեանի Թեմ. դպրոցը։

Չորրորդ՝ Թղթակիցը գրում է, «Մինչև Կորիւնի բանն եսեքը քաղաքի արժանապատիւ հայրերը ոչ մի ծպտուն չեն հանել եւ փորձեր չեն եղել եկւոր ծխերին տիրանալու, բայց փոխանորդի հեռանալուց յետոյ նրանք խմբովին դիմում են թեմական առաջնորդին եւ խնդրում, որ այդ աւանը իրանց յանձնվի հերթով հովւելու համար»։ Քահանաները Կորիւն վարդապետի կարգադրութեան դէմ բողոքել են վիճակաւոր առաջնորդին ոչ Թէ նրա՝ Կորիւնի բանը նստելուց յետոյ, այլ դեռ շատ առաջ, այն է՝ 1906 Թ. սեպտեմբերի 24-ին և հոկտեմբերի 21-ին, իսկ մի բողոք էլ տուել ենք հէնց իրան Կորիւն վարդապետին, որի մէջ նկարագրված է եղել այն զրկանքները, որ ինքը հասցրել է քահանաներին։

Քահանայ

—

Քերքի, 24 յունվարի

Ամսիս 23-ին պօստով փոխադրեցի խմբագրութեանդ երեսուն րուբլի. խնդրեմ ստանալուց տասնհինգ րուբլին (15 ր.) յատկացնէք Թիւրքահայ, իսկ տասնհինգ րուբլին (15 ր.) կովկասահայ սովեալներին, ի յիշատակ անմոռանալի կնոջս՝ վաղամեռիկ Հռիփսիմէ Յովսէփեանցի, որ զոհ գնաց ծաղիկ հասակում ամսիս 9-ին, շնորհիւ մանկաբարձուհու և դիպլօմաւոր բժիշկների...

Աթանէս Յովսէփեան

—

Բագու, 24 յունվարի

Նոր-Նախիջևանում հրատարակվող «Մեր Ջայնը» լրագրի այս տարվայ № 16-ի մէջ տպված է Նինի ստորագրութեամբ Թիֆլիսից մի բեցենզիա «Սպանված աղաւնի» պիէսի մասին։

Պարոնը ի միջի այլոց գրում է հետևեալը.

«Եւ որովհետև հեղինակը ներկայ չէր իր պիէսի ներկայացման, չը կային կլակեօրներ, չը կային հեղինակի երկրպագուներ» և այլն։

Անշուշտ պարոնը այդ խօսքերը գործադրել է ոչ առանց յետին մտքի. ուրեմն ի զուր չէ այն կասկածը, որ նա յարուցել է ինչպէս շատ ուշիմ ընթերցողների, այնպէս և իմ մէջ։ Հետևապէս հարց է ծագում, Թէ պ. Նինի ումի՞ն է ակնարկում։

Նրա ասածից պարզ է, որ եղել է դէպք, երբ Թիֆլիսի հայ բեմի վրա նոր պիէս ներկայացնելիս ներկայ է եղել պիէսի հեղինակը, և որ նա ունեցել է այնտեղ իր երկրպագուները և մանաւանդ կլակեօրները։

Արդ, որովհետև ես էլ երկու անգամ Թիֆլիսի հայ բեմի վրա պատիւ եմ ունեցել իմ պիէսներիս առաջին ներկայացմանը ներկայ լինելու, հետևապէս իրաւունք եմ համարում պահանջել, որ այդ հարցը հայ հասարակութեան առաջ պարզ լինի և աւելորդ կասկածների և Թիւրիմացութեան տեղիք չը տայ։ Ուստի դիմում եմ ձեզ, պ. Նինի, յիշեցնելով, որ բարոյական մեծ պարտք կայ ձեզ վրա այդ կասկածը փարատելու։

Ինչ ինձ է վերաբերում, մինչև այսօր ես ոչ մի հայ Թատերագրողի մասին այդպիսի նսեմացուցիչ դէպքի մասին լսած անգամ չը կամ. իսկ հայ կլակեօրների մասին հօ երազում էլ չեմ իմացել։

Արդ, այնուամենայնիւ, պ. Նինի, ասացէք՝ ումի՞ն էք ակնարկում։

Ալէքսանդր Աբէլեան

—

Թիֆլիս, 7 փետրվարի

«Մշակ»-ի փետրվարի 6-ի համարում Դիլիջանից Հրահատ ստորագրութեամբ մի նամակ էր տպված։ Այդ նամակի պ. հեղինակն ամենաանխղճօրէն է վարվել ազգաբական խօսքի հետ։ Նա նորերս սպանված Ալլահվերդի Դաւթեանի մարդասպան հրատարակում է ինձ և իմ եղբօրը՝ յենվելով բամբասանք մարդկանց հնարած մի նամակի վրա, որը գցվել է սպանութեան վայրում և որը, իբր Թէ, ուղղված է եղել եղբօրս հասցէին։

Նոյնպիսի չարամիտ լուրեր տարածեցին մեր անձնական Թշնամիները և ձերբակալել տուին ինձ և եղբօրս, բայց Ղազախի պ. քննիչը, ծանօթանալով գործի էութեան և մեղադրանքների զրպարտական բնոյթի հետ, մեզ անմիջապէս ազատ արձակեց, առանց երաշխաւորի և երաշխաւորութեան։

Լրագրի Թղթակիցը պէտք է մի կաթիլ գոնէ բարեխղճութիւն ունենայ և չը շտապէ խաղալ մարդկանց պատւի ու կեանքի հետ այդպիսի ստոր Թեթևամտութեամբ, զոհ դարձնելով նաև խմբագրութիւնն և լրագիրը։

Եթէ նա ազնիւ մարդ է, Թող նա ասպարէզ գայ իր սեփական անունով և ներողութիւն խնդրէ հրապարակօրէն իր գործած սխալի համար, այլապէս ես ստիպված կը լինեմ քաշել նրան դատարան և պատժել տալ իբրև զրպարտչի։

Լևոն Վարդանեան

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Ռուսաց նացիօնալիստ և աջակողմեան-պահպանողական մամուլը սաստիկ յուզմունքի մէջ է այն լուրերի պատճառով, որոնք վերջերս տարածվում են, Թէ կարող է պատերազմ ծագել Ռուսաստանի և Թիւրքիայի միջև, Պարսկաստանի անցքերի պատճառով։

Ամենից շատ յուզման մէջ են «Новое Время» և «Голосъ Москвы» Թերթերը, որոնք, ինչ ասել կուզի, չեն մոռանում և հայերին...

«Новое Время» լրագիրը փետրվարի 1-ի իր համարում տալիս է հետևեալ յօդուածը.

«Եթէ դժուար է լուսաբանել Թիւրքիայի զինուորական պատրաստութիւնները, բայց և այնպէս մեզ հասնող բոլոր տեղեկութիւնները զգուշութեամբ վերաբերվելը և նրանց քննադատական գնահատութիւնը կրկնակի անհրաժեշտ է։ Մի մանր հանգամանք, որ կարծենք, անյայտ է հասարակութեան, պէտք է ուշադրութեան առնվի։ Հայ դաշնակցական կօմիտէտները, ըստ լուրերի, փոխադրել են իրանց գործունէութիւնը Բալկանեան Թերակղզու վրա։

«Հայերի և քրդերի անհաշտ Թշնամութիւնը, որ արտայայտվեց մեզ մօտ, Կովկասում, յայտնի ջարդերով և որոնք այն-

քան դժուարութեամբ դադարեցին, համդիսանում է մի խմոր, որ կարող է եռալ կրքերը Մերձաւոր Արևելքում։

«Հայկական քաղաքականութեան համար բոլորովին միևնոյնն է, թէ արդեօք Թիւրքիայի՞ն քաշ կը տան և կը ձգեն պատերազմի մէջ Ռուսաստանի հետ, թէ՞ Բոլգարիային կը ձգեն պատերազմի մէջ Թիւրքիայի հետ, թէ՞ երկպառակութիւն կը սերմանեն որևէ մի ուրիշ զուգորդութեամբ։ Քրիստոնէական և մուսուլման աշխարհի բացարձակ կռիւը—ահա մերձաւոր և ցանկալի նպատակը, որից հայ ցեղը կարող է շահել ամեն բան և շատ քիչ կորցնելու վտանգին ենթարկվել։

«Ռուսաստանի ենթադրեալ անզօրութիւնը անաջող պատերազմից յետոյ՝ համդիսանում է յաղթիչ (կօզր) այդպիսի քաղաքական խաղի մէջ, որովհետև բորբոքելով Թիւրքաց պատերազմական կուսակցութեան ագահութիւնը և ներշնչելով նրան յոյսեր, նա միայն կարող է շարժել Թիւրքիան այն մեռեալ կէտից, որի վրա վերջինը կանգնած էր. միւս կողմից՝ այդ թուլութիւնը այնքան ակնյայտնի է, որ նրա մէջ համոզված լինելը կը յաղթէ Թիւրքական անվճռականութիւնը, չը նայած որ այդ նոյն թուլութիւնը կարող է դեռ ամենևին ապացուցված փաստ չը լինել։ Ծանօթ թատերաբեմը, ներկայացուցչական հաստատութիւնների հայրենասիրական ոգու բռնկումը, ժողովրդի ցանկութիւնը՝ սրբել երէկվայ խայտառակութիւնը—այդ ամենը հաշւի չէ առնված, կամ, գուցէ, շատ լաւ հաշւի է առնված այն մարդկանց կողմից, որոնք կամենում են օգտվել ազգերի տարբերական տրամադրութիւնից՝ իրանց անձնական նպատակների համար։

«Հարկ չը կայ ասել, թէ ինչ դժբաղդութիւն կը լինէին Ռուսաստանի համար նոր փորձանքները, նոր բեռները նրա դեռ չը կազդուրված ուսերի վրա, ուստի և կարելի է երաշխաւորել, որ նրա կողմից կռւի հրաւէր չի լինի. կարելի է հաւատալ, որ նրա քաղաքականութիւնը դուրս չի գայ շատ կայուն հաւասարակշռութեան վիճակից։ Սուլթանի քաղաքական խոհեմութիւնը նոյնպէս գրաւական է, որ նա կը կարողանայ զսպել պատերազմի կողմնակիցներին։

«Բայց եթէ մենք լսենք բանւորական բարդութիւնների մասին Կովկասում, յեղափոխական գործունէութեան սաստկացման, հսկայական գործադուլների մասին, մենք պէտք է իմանանք, որ դա պատրաստվում է որպէս մի համեղ հրապոյր ֆանատիկոս մահմեդականների համար, և պէտք է իմանանք, թէ ով է պատրաստում այդ հրապոյրը»։

Մենք նոյնիսկ «Новое Время»-ի պէս թերթից չէինք սպասում այդքան միամտութիւն կամ գիտաւորեալ պրովոկացիա, թէ հայերի համար է ձեռնտու պատերազմը Թիւրքիայի և Ռուսաստանի մէջ և ուրեմն եթէ պատերազմ ծագէ, դրա պատճառը կը լինեն հայկական ինտրիգաները։ Նախ՝ ամենայետին անքաղաքագէտին անգամ յայտնի է, որ ոչ մի ժողովուրդ այնքան ծարաւի չէ խաղաղութեան, որքան հայ ժողովուրդը՝ երկրորդ, եթէ պատերազմ ծագէ, ինչո՞վ հայերը կարող են գրա առաջն առնել. երրորդ, որքան մեզ յայտնի է, ոչոք հայերից մտադիր չէ խաղալ այնպիսի վտանգաւոր բանի հետ, ինչպէս է պատերազմը Ռուսաստանի և Թիւրքիայի միջև։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻՑ

—

Հնչակեան հրապարակային ժողովը, որուն անհամբեր կը սպասէր Աղէքսանդրիոյ (Եգիպտոս) հայութիւնը, տեղի ունեցաւ Էրնէսթօ Ռոսի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հին և Վեր. հնչակեան մասնաճիւղերու։ Սրահը, բառիս բուն նշանակութեամբ, ասեղ ձգելու տեղ չկար. ահագին բազմութիւն մ'ալ պատուհաններուն առջև խռնուած էր։ Ժամը երեքը քառորդ անցած ժողովը բացուեցաւ «Տալ որիկ»-ի երգով, զոր կերգէր տեղւոյս նորակազմ երգեցիկ երկսեռ խումբը։ Առաջին անգամ բեմ բարձրացաւ ընկեր Տամատեան. նախ կարդաց Հայրիկի վերջին կոնդակը, որով՝ կը յորդորէր իր զաւակները ձեռք-ձեռքի տալ, համերաշխիւ ընդդէմ ընդհանրական թըշնամիին։ Ժողովուրդը, ի յարգանս Հայրիկի, յոտընկայս մտիկ ըրաւ կոնդակի ընթերցումը։ Ի վերջոյ ընկեր Տամատեան պատկերացուց Հայաստանի վիճակը ռուսթրքական պատերազմէն վերջ, մէջտեղ բերաւ տխրահռչակ Մուսա բէյի գործած չարագործութիւնները և Թիւրք կառավարութեան անոր նկատմամբ ցոյց տուած պաշտպանութիւնը. Թիւրքի հայաջինջ ընթացքը ստիպեց հայերը նետուիլ յեղափոխութեան գիրկը։ Ընկեր բանախօսը թուեց յեղափոխական պրօպագանդիստներու թափած ջանքերը, որոնք արդիւնքն էր Հնչակեան կուսակցութեան հաստատումը. պատկերացուց Հնչակեան կուսակցութեան փառաւոր գործունէութիւնը, Կարնոյ, Կում-Կափուի, Բաբը-Ալիի ցոյցերը, Զէյթունի և Սասունի [illegible]

կռուող ժողովուրդ մը ճանչցուելով, հայկական դատը դրուեցաւ Եւրոպայի դիւանագիտական սեղանին վրայ։ Ընկեր բանախօսը անմահ Ժիրայրի գործունէութեան վրայ խօսելով ըսաւ թէ՝ Ժիրայր կախաղանի վրայէն իրեն յաջորդ կարգեց իր եղբայր Մուրատը, որ արժանաւոր յաջորդն եղաւ իր պաշտելի եղբօր։ Գծեց Մուրատի անցեալ գործունէութիւնը, կեանքը. նկարագրեց անոր աքսորականի զարհուրելի վիճակը, որուն ենթարկուեցաւ 13 տարի. այդ սրտայոյզ նկարագրութիւնը ցաւի արցունքներ խլեց ժողովուրդի աչքերէն։

Մուրատ եղաւ ըսաւ, այն բանտարկեալներէն, որոնք գիտեն համբերական ոգւով տանիլ բանտային կեանքի ամեն դառնութիւնները. մի օր իսկ չյուսահատեցաւ Մուրատ իր անտանելի վիճակին մէջ. զըղջումի բառ մը անգամ չլսուեցաւ իրմէ։ Ու 13 տարուայ մարտիրոսի կեանքը հաստատեց որ գործին նուիրուած մարդն է ան մեծ հաւատացեալը հայութեան ապագային։

Ժողովուրդի ուրախութիւնը աննկարագրելի էր, երբ ընկեր բանախօսը յայտարարեց թէ երկու հատուածները համերաշխութեան ձեռք տուած են իրարու։

Երկրորդ բանախօսը եղաւ սիրելի Մուրատը. անոր երևումը բեմի վրայ խանդավառ հիացումով լեցուց ամենքը. ժողովուրդը 5 վայրկեան ծափահարեց իր հերոսը։ Սիրելի Մուրատ յուզիչ բառերով պատկերացուց հայութեան ներկայ վիճակը Հայաստանի մէջ։ Թիւրք կառավարութեան անվերջ կեղեքումներուն պատճառով, ըսաւ նա, Հայաստան կը դատարկուի օրէ օր. հայ պանդուխտը կը կարծէ թէ իր գաղթումը կարող է վերջ դնել իր տառապանքներուն, բայց ի զո՜ւր. հայ գաղթականը պանդուխտութեան մէջ աւելի կը տառապի, կը մաշի քան իր վաթանին մէջ։ Հայ գաղթումին պատճառը պէտք է փնտռել գերութեան և ստրկութեան մէջ. հայ տառապանքը պիտի դադրի այն օրէն, երբ հայութեան ցաւատանջ զաւակները քով քովի գան, համերաշխութեամբ յառաջ բերուած միահամուռ ուժերով ձեռք բերեն հայրենիքի անկախութիւնը, մարդավայել կեանքի իրաւունքը հաստատելու Հայաստանի մէկ ծայրէն միւսը։ Երախտագիտօրէն յիշեց յեղափոխական գաղափարի մեծ պրօպագանդիստները, Րաֆֆի, Նալբանդեանց և այլք, որոնք իրենց գրչով հայոց սրտերը ու մտքերը վառեցին հայրենիքի ազատութեան գաղափարով. հայութեան այդ մեծ մարդերը ճանչցուցին հայոց ազատութեան արժէքը, ցոյց տալով միանգամայն հայրենիքի անկախութիւնը ձեռք բերելու միջոցները։ «Եթէ մինչև վերջ պիտի քաշքշենք ստրուկի այս անարգ կեանքը—ըսաւ Մուրատ,—աւելի լաւ է մեռնիլ քան ապրիլ»։

Ժողովուրդի բուռն և գլրդացնող ծափահարութեանց մէջ Մուրատ վերջացուց իր բանախօսութիւնը։ Ժողովը փակուեցաւ Հնչակի պաշտօնական երգով, որուն կը ձայնակցէր 500-է աւելի բազմութիւն մը։

◆ Ռումանիոյ մէջ պաշտօնվարող տ. Ղևոնդ քահանայ Միքայէլեան, իր կարգ մը անվայել ընթացքներովը տեղւոյն ժողովրդեան մէջ գայթակղութեան տեղի տուած և իր սքեմին անպատուաբեր վիճակի մէջ գտնուած ըլլալը, կատարուած քննութեամբ ստուգուած ըլլալով կրօն. ժողովը որոշած էր զինքը առժամանապէս դադրեցնել քահանայագործութենէ։

◆ Ամասիոյ մէջ ծանօթ վաճառական Էլիքէսիքեան հացին սղութեան առթիւ՝ ժողովրդին օգտակար ծառայութիւն մը մատուցանելու համար, փուռ մը վարձելով ժողովրդին աժան հաց ծախելու ձեռնարկեր է։ Այս յանդուգն գործը իր հետևողները ունենալով՝ Ամասիոյ ժողովուրդը բարեբաղդութիւնը ունեցած է նախորդ գիներէն պակաս գինով իր օրական հացը հայթայթելու։

◆ Երուսաղէմէն Պոլսոյ պատրիարքարանը հասած երկամեայ հաշուեկշիռէ մը կը տեսնուի որ 35,000 ոսկիի կը հասնի Վանքին պարտքը։

◆ Վանէն առնուած վերջին լուրերուն նայելով՝ սովը սաստկացեր է, բնակիչները քաղաքը ձգելով կը հեռանան եղեր. ցորենին գինը 90 ղրշ.-ի բարձրացեր է. Թիֆօն ալ բազմաթիւ զոհեր կը տանի։

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյն հրամանով Ֆինլանդիայի բոլոր զօրքերը դրված են ֆինլանդական գեներալ-նահանգապետ Բէկմանի իշխանութեան ներքոյ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Ռուս-անգլիական համաձայնութեան վերաբերեալ վիճաբանութիւնների առիթով «Մօրնինգ Պօստը» գրում է. «Այդ վիճաբանութիւնները նպաստում են պարզելու ազգի համար Ասիայի պրօբլէմների իսկական բնոյթը և այն միջոցները, որոնցով նրանք լուծում ստացան։ Եթէ ժամանակը ապացուցանէ, որ Հնդկաստանի ապահովութիւնը բաւական ուժեղացել է և Ռուսաստանի՝ Անգլիայի վերաբերութեամբ ունեցած թշնամական կասկածանքները դադարել են, ապա ուրեմն այդ բոլոր բարենպաստ հանգամանքները կը գերակշռեն համաձայնութեան բոլոր պակասութիւնները»։

Համայնքների պալատում, անգլո-ռուսա-

կան համաձայնութեան մասին օպպօզիցիան մի բանաձև առաջարկեց, որը առիթ տուեց երկար վիճաբանութիւնների։ Ստատս-սեկրէտար Գրէյ իր կողմից արտասանեց մի երկար ճառ։ Նրա ասելով, օպպօզիցիայի հայեացքներում նշմարվում են երկու հոսանք. Լանդդաուոնը ընդհանրապէս խօսեց լաւատես ոգով, մինչ Պէրսիի ճառը բաւական յոռետես էր։

Պարսկաստանի իրերի դրութիւնը, երբ անգլիական այժմեան կառավարութիւնը իր ձեռքը առաւ կառավարելու գործը, անհրաժեշտութիւն սահմեց որևէ համաձայնութիւն կնքելու։ Հնարաւոր էր քաղաքականութիւն մշակել երկու ուղղութեամբ. Անգլիան կամ պէտք է պատասխանէր Ռուսաստանին՝ Պարսկաստանի հիւսիսում կատարած ոտնձգութիւնների համար, և ուրեմն ստիպված էր յարձակողական քաղաքականութեան դիմել, կամ պէտք է համաձայնութիւն կապէր։

Ապա Գրէյը մատնանշեց, որ համաձայնութիւնը յղացող անձինք ամենից առաջ նկատի ունէին ոչ թէ նրա առևտրական, այլ ռազմական դրութիւնը և հէնց այդ ռազմական դրութիւնը համաձայնութիւնը ցանկալի դարձրեց։ Սէիստանը հանդիսանում է ռազմական դրութեան բանալին։ Այդտեղից Հնդկաստանի շահերին կարելի էր վըտանգ սպառնալ։ Եթէ ռուսաց երկաթուղիները և ռուսական ազդեցութիւնը առաջ շարժվէին, դէպի հնդկական սահմանագլխի աւելի զգալի կէտերը, այն ժամանակ հընդկաց կառավարութիւնը վտանգ կը զգար և աւելի ու աւելի լայն պահանջներ կառաջարկէր՝ իր սահմանների պաշտպանութեան համար։ Ամեն մէկը, որ ուսումնասիրել է հնդկական սահմանագլխի պաշտպանութեան ռազմական պրօբլէմը, պէտք է որ լիակատար բաւականութեամբ վերաբերվի դէպի համաձայնութիւնը։

Անգլիան առևտրական տեսակէտից էական զոհողութիւններ չարեց բնաւ։ Ռուսաց առևտուրը Պարսկաստանում անգլիականից խոշոր է. հիմք չը կայ արգիլել Ռուսաստանին Մեսոպոտամիայի հետ առևտրական կապեր հաստատել։ Կառուցվող Բաղդադի երկաթուղին ահագին դեր է խաղալու Մեսոպոտամիայի զարգացման նկատմամբ։ Միանգամայն խելացիութիւն է Ռուսաստանի մուտքը բանալ այդ շրջանը։ Ի զուր է Կէրզօնը բողոքում, թէ համաձայնութեամբ անգլիական դիպլոմատիայի և առևտրի երկարամեայ աշխատանքները ի դերև ելան։

Վերջին 20 տարիների ընթացքում Ռուսաստանը Պարսկաստանի հիւսիսում արդէն գերակշռող դիրք է գրաւել կամ, ճիշտն ասած, Անգլիան չուզեց ձեռք ձգել այն ամենը, ինչ որ սկզբում նրանից խլվել էր։

Արդարև, բնական է միանգամայն, որ Ռուսաստանը Անգլիայից մի քանի հաստատութիւններ պահանջեց աւղանական հարցում։ Անգլիան վստահեցրեց Ռուսաստանին, որ Աւղանստանում յարձակողական քաղաքականութիւն չի վարի։ Աւղանի էմիրը գործելու լիակատար ազատութիւն ունի իր երկրում, բայց եթէ նա յարձակողական բնաւորութեամբ միջոցներ ձեռք առնելու լինի Ռուսաստանի դէմ, Անգլիան ստիպված կը լինի օգտվել իր՝ նրա վրա ունեցած ազդեցութիւնից, որպէս զի այդօրինակ միջոցների իրականացմանը արգելք դնի։

Այն հռետորների վերաբերութեամբ, որոնք ցուցմունքներ արին, թէ Անգլիան համաձայնութիւն չը պէտք է կապէր Ռուսաստանի ներքին գործերի դրութիւնը ի նկատի ունենալով, Գրէյը ասաց հետևեալը. «Երբ գործ ունես նման մեծ ազգի հետ, ներքին քաղաքականութիւնը ղեկավարողների իւրաքանչիւր ամենափոքրիկ փորձն անգամ ճնշում գործ դնել այդ ազգի վրա նրա ներքին ճգնաժամի րօպէին, անբաւականութիւն և քայքայում առաջ կը բերէ անշուշտ և վաղ թէ ուշ կը յարուցէ հանուր ազգի թշնամական վերաբերմունքը։ Եթէ ժամանակը չէր Ռուսաստանի հետ համաձայնութիւն կնքել, այն դէպքում ինչ տեղի կունենար Պարսկաստանում։ Անցեալ տարիները Ռուսաստանը կրիտիքական վայրկեաններ անցրեց. ուր որ նայում էր, մեր թշնամական ազդեցութեանն էր հանդիպում, որը և առիթ էր տալիս անվստահութեամբ վերաբերվել դէպի Անգլիան։ Այժմ, շնորհիւ կնքված համաձայնութեան, պէտք է յուսալ, որ ուրիշ վերաբերմունք կը սահմվի»։

Յետագայ վիճաբանութիւններին մասնակցեցին կրկին շատ հռետորներ, որոնց մեծ մասը խօսեց յօգուտ համաձայնութեան։

Բալֆուրը ասաց, որ օպպօզիցիան բնաւ չէ ցանկանում ձեռնպահ մնալ բանաձևը քուէարկելու ժամանակ։ Բանաձևը առաջարկված է սոսկ ընդդիմախօսութիւններ առաջ բերելու նպատակով։

Ապա բանաձևը յետ վերցվեց։ Վիճաբանութիւնները վերջացան։

Ռուսաց դեսպան կոմս Բենկենդորֆը գտնվում էր դիպլոմատիական մարմնի օթեակում, նիստի առաջին մասում։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

—

Թիֆլիզեան՝ Հրաճեան.—Ձեր թղթակցութիւնը, տպված «Մշակի» № 29-ում Լեոն Վարդանեանի մասին, ինչպէս՝ վերջինս անձամբ եկաւ խմբագրութիւն և յայտնեց, սխալ է։ Նա պահանջում է յայտնել ձեր անունը և ազգանունը, ուստի առաջարկում ենք ձեզ յայտնել և կամ արդարանալ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԿՈՒՐՍԱՅԻՆ ԳՆԵՐԸ

7 փետրվարի 1908 թ.

Տոկոսաբեր արժեթղթեր

	ռ.	կ.
Տոմսակ I փոխ. վիճակախաղի	335 ր.	— կ.
Տոմսակ II փոխ. վիճակ.	261 ր.	— կ.
Տոմսակ III փոխ. Ազն. Բանկի	222 ր.	— կ.
4% Պետական Րենտա	75 ր.	— կ.
5% փ. թ. Պետ. Ազն. Հ. Բ.	84 ր.	25 կ.
$4^1/_2$% փ. թ. Պետ. » » »	79 ր.	75 կ.
4% փ. թ. Պետ. » » »	72 ր.	25 կ.
$3^1/_2$% Գրաւ. թ. Պետ. » »	70 ր.	25 կ.
5% Վկայ. Գիւղ. Հող. Բանկի	84 ր.	25 կ.
$4^1/_2$% Վկայ. Գիւղ. Հող. Բանկի	78 ր.	— կ.
4% Վկայ. Գիւղ. Հող. Բանկի	72 ր.	25 կ.
5% Ներքին փոխ. 1905 թ. I	95 ր.	75 կ.
5% » » » II	95 ր.	75 կ.
5% Արտաքին փոխ. 1906 թ.	93 ր.	50 կ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏԵՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ՋԻՆՈՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ե. Կ. ԽՕԴՆԵՎԱ—$9^1/_2$—2 ժ. ատամի հիւ.

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։

Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—$1^1/_2$—2 ժ. մանկաբարձութեան։

Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ՀՐԱՒԷՐ

Զրկինեանց ս. Կարապետ եկեղեցու երեսփոխանի եռամեայ շրջանը լրացած լինելու պատճառով՝ ներկայ տարու փետրվարի 10 ին, կիրակի, պատարագից յետոյ, ժամը 12-ին, նոր երեսփոխան ընտրելու համար լինելու է ծխականների երկրորդ ժողով։ Ուստի սրանով հրաւիրում եմ յիշեալ եկեղեցու 21 տարին լրացածներից սկսած՝ երկսեռ բոլոր ծխերին, որ յիշեալ օրն և ժամին շտապեն եկեղեցի՝ ընտրութեանը մասնակցելու։

Գործակալ ա. մասի՝

Գրիգոր աւ. քահ. Մանդակունի

(ու. շ.) 2—2

ԱՎՍԱՐԳԻՍՕՎԻ

այգին բաց է թողնում արտասահմանեան, ռուսական և կովկասեան տեսակի մրգատու ծառեր։ Կայարան ՍԿՐԱ, Անդրկով. երկ., Ավսարգիսօվին։ Կատալօգը ուղարկվում է

ԶՐԻ

(ե. հ. շ.) 15—8

„ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ“

Գրավաճառանոցում վաճառվում են

ԱՒԵՏԻՔ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Աշխատութիւններից հետևեալները

	Ր.	Կ
1. Հռօ կինը	—	8
2. Պասկերներ, բ. տպագրութիւն.	1	—
3. Մխիթարեան միաբանութիւն	—	5
4. Մորիկի սուրբը	1	—
5. Իտալիայում	1	50
6. Արագը	—	80
7. Լուսիւնը	—	60
8. Ազատութեան ճանապարհին	—	40
9. Արցունքի հովիտը	—	35

Գումարով գնողներին զիջում։ Գրքերը կարելի է ձեռք բերել փառակազմ և հասարակ կազմերով։

Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ“ Г. И. Галстяну. 5—5

ԲԺԻՇԿ

Մելիք-Էյնաթեան

Վեներական, միզասեռական և մորթու հիւանդութիւններ

Ընդունելութիւն	9—10 առաւօտ. 5—7 երեկ.

Կսենիևսկայա փող. № 6, Վետցէլ հիւրանոցի մօտ։

(ե. հ. շ.) 30—17

„ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ“

գրավաճառանոցում վաճառվում է

Յ. Դաղբաշեանի

Ընդարձակ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ ՀԱՅԵՐԷՆ

Բառարանը

ԳԻՆՆ Է 8 ՌՈՒԲԼԻ

Կազմած՝ 8 ր. 50 կ., 9 ր. և 9 ր. 50 կ.։

Գումարով գնողներին բաւարար զեղջ։ 5—4

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

գրախանութի

ա) Ռուսերէն դասագրքերի ցուցակը։

բ) Ռուսերէն ընթերցանութեան գըրքերի ցուցակը։

գ) Ընդարձակ ցուցակ հայերէն գըրքերի։

Ծախողներին ուղարկվում է

—● ԶՐԻ ●—

Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ“ Г. И. Галустянцу. 5—3

Փետրվարին կը սկսվի հրատարակվել ամենաէժանագին, ամենքին մատչելի շաբաթաթերթ

„ԽԱՐԱԶԱՆ“

Բաժանորդագրութիւն վեցամսեակով, և վեցամսեակի ընթացքում միանուագ և մասամաս վճարող բաժանորդները կը ստանան 25 համար շաբաթաթերթ (պատկերազարդ).

6 գրքոյկ պատկերազարդ, այն է՝

1. Նախապատմական կեանք. 2. Հայերի հայրենիքը կամ Ուրարտու, 3. Լեհաստանի հայեր, 4. Լևոն Զ. Հայոց թագաւոր, 5. Միքայէլ Նալբանդեան, 6. Մանկական զիրք։

Եթէ բաժանորդների թիւը հասաւ 1000-ի, ամեն մի բաժանորդ կը ստանայ ձրիաբար

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՐՏԷԶ»

Բաժանորդագին

Վեցամսեակ	1 ր.	»	Արտասահմ.	1 ր. 50կ.
Եռամսեակ	50 կ.	»		1 ր. »
Ամիսը	» 20 կ.	»		» 50կ.

Բաժնեգինը կարելի է ղրկել նամականիշներով (մարկա)։

Հասցէն՝ Тифлисъ. Михайловская ул. церковный домъ, № 38, Хачатуру Теръ-Маркарянцу.

Բաժանորդ կարելի է գրվել՝ ա) Միքայէլեան փող., № 38 Խաչատուր Տէր-Մարգարեանի մօտ, բ) Պանասեվիչա փող. № 1, Հայկ Տէր-Աստուածատրեանի մօտ և գ) Զաքարիա Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում» («Լօնդօն» հիւրանոցի տակ)։ 3—2

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1908 թ.

„ԳՈՐԾ“

Գիտական, գեղարուեստական և հասարակական

Հանրամատչելի

երկշաբաթաթերթի

(32—40 երես)

Բաժանորդագինն է՝ փետրվարից մինչև տարվայ վերջը (22 համար, հանդէսի ձևով).

Թիֆլիս և դուրսը . . . . . . 2 ր.

Արտասահման . . . . . . 3 ր.

Թիֆլիս և Թիֆլիսից դուրս, համարը 10 կ.

Բանւորները և ուսանողները կարող են բաժանորդագինը մաս-մաս վճարել. կէսը սկզբից, մնացածը յուլիս ամսին։

Թերթին աշխատակցելու են՝

Բ. Իշխանեան, բժ. Տ. Իսախանեան, Ղ. Տէր-Ղազարեան, Ալ. Ռուբէնի, Եսայեմ, Նարօ, Գ. Պճեղկեան, Մ. Ռօբերտ, Նորեկ, Յ. Տէր-Յովհաննիսեան, Մ. Մանուչարեան, Կ. Հզօրեան, Կատինեան, Յ. Կարախանեան, Խ. Ծամուէլեան, Յ. Յակոբեան, Սարգիս, Ս. Մարգարեան, Մ. Եսայեանց, Ռ. Իսախանեան, Ա. Մարտունի և ուրիշները։

Հասցէն՝ Тифлисъ, редакція журнала „Гордзъ“.

Արտասահմանից՝ Tiflis, Redaction du journal „Gordz“.

Դրամները և պատուիրած նամակները խնդրում ենք անպատճառ ուղարկել հետևեալ հասցէով՝ Головинскій проспектъ, „Парижскій магазинъ“, Погосу Оганджанянцу. Բաժանորդ կարելի է գրվել նաև «Գուտտենբերգ» և «Փարոս» գրախանութներում։

Խմբագիր-հրատ.՝ Մ. ՍՏԱՄԲՕԼՑԵԱՆ

(ե. հ. կ.) 3—3